

(Foto: PolFoto)

Videnskabsminister Sander præsenterede Danfoss-direktør Jørgen Mads Clausen som formand for statsfonden for højteknologi i slutningen af marts

Novo, Danisco, Carlsberg ...

Regeringen har sat industrifolk til at styre den offentlige forskning, viser analyse af forskningens netværk

Novo, Danisco, Grundfos, Danfoss, Carlsberg, Arla, Haldor Topsøe, B&O, Microsoft, Siemens m.fl.

VK-regeringen har systematisk sat topfolk fra industrien til at styre den offentlige forskningsindsats. Det viser FORSKERforums oversigt over, hvem der er sat ind alle de offentlige forskningsråd, fonde og tænketanke. I toppen af dem alle – bortset fra professor Nina Smith i Det frie Forskningsråd - sidder en formand, der har baggrund i et af de store danske firmaer. Og ofte er også andre store firmaer fra magtfulde brancher repræsenteret med menige medlemmer af de organer, som skal repræsentere *almenhedens interesser* - senest med udpegning af Danfoss-direktør Jørgen Mads Clausen til formand for Højteknologi-fondens bestyrelse.

FORSKERforum har set på den øverste del af det netværk af råd, fonde og tænketanke, som er med til at prioritere den offentlige forskning og de offentlige forskningsmidler. Nogle af dem uddeler penge (via direkte bevillingskompetence). Nogle rådgiver politikere og prioriterer indsatser. Og nogle lægger strategier for fremtidens forskningsindsatser.

De mest magtfulde personer: Claus Bock og Anders Knutsen

Den tilsyneladende mest magtfulde person på tværs af forskningsmagtens netværk er Carlsbergs forskningsdirektør Klaus Bock, der både er formand for Danmarks Grundforskningsfond og medlem af den nye Højteknologifond.

En person med mange kasketter er tidl. B&O-direktør Anders Knutsen, der sidder i Økonomiministe-

rens Tænketank. Men Knutsen er såmænd også bestyrelsesformand i Danisco og formand for Handelshøjskolen CBS's bestyrelse. I universitetssammenhænge er hans største betydning måske, at han som fællesformand for de nye universitetsbestyrelser er sat til at implementere nogle af regeringens ønsker i forhold til styringen af universiteterne og forskningen.

Skift i forskningspolitikken

Den systematiske udnævnelse af topfolk fra industrien til at styre den offentlige forskningsindsats er et skift på få år. Ved regeringens tiltrædelse var to af formandsposterne fx besat med forskningskyndige fra den offentlige sektor. Marinprofessor Cathrine Richardson fra Århus Universitet var således formand for Danmarks Forskningsråd, der nu er erstattet af Danmarks Forskningspolitiske Råd med fhv. Novodirektør Bruno Hansen i spidsen. Og formandsposten i Grundforskningsfonden er nu besat med Carlsberg-direktør Klaus Bock, hvor det tidligere var Folketingsdirektør Henrik Tværnø (tidl. SDU-rector).

Der er også oprettet helt nye forgreninger, som skal fremme det anvendelsesorienterede. År 2000 var den erhvervsrettede "konkurrent" til de frie forskningsråd - Det strategiske Forskningsråd under forsæde af Grundfoss-direktør Peter Elvekjær - slet ikke oprettet ...

jØ

TEMA: Forskningsmagtens netværk s. 10-16

LEDER: 2
"Hvis man skal tolke Videnskabsministerens svar og attituder i denne tid bliver det en defensiv finanslov, hvor der måske endda bliver storm på universiteternes basisbevillinger ...

Innovation frem for forskning 4
- lyder forvarslet fra Erhvervs-Tænkertank, som barsler i slutningen af maj - med stor indflydelse på regeringens politik

Regeringens 10 milliarder? 5-6
- giver kun 4-6 mia. til forskningen, spår SCENARIO

Mundkurv på sektorforskere 7
117 medarbejdere er varslet fyret i Danmarks Fødevareforskning. Og medarbejderne skal 'tænke sig godt om' før de udtaler sig til pressen

DTU: En konserverfabrik 8-9
En verdenskendt professor sagde farvel i protest mod manglende faglighed på DTU. Det fik en tidligere institutleder til at fortælle om rektor Pallekens ledelsesstil ...

TEMA:
Forskningens magtmænd 10-16

Novo, Danisco, Carlsberg ... 10
FORSKERforum har kortlagt, hvem der sidder i toppen af de statslige forskningsorganer. Det er ledere fra de store danske industrier

Regeringens cigarkasser 15
VK ville forenkle forskningssystemet, men har lavet nye råd og fonde

Særlov for Sanders ven 16
Bevillinger fra råd med Fritz Schur jr. i spidsen skal ikke igennem den 'kvalitetssikring', som alle andre ministeriers forskningspuljer skal ...

Rektorlønninger 17-19
FORSKERforum offentliggør universitetsrektorernes lønninger, som har fået et hop opad med de nye lønformer

Hokus-pokus videnskab 22
Der er masser af kvaksalveri i folketroen, og der er også pseudovidenskab ved svenske universiteter. Det skyldes blandt andet den oplysningsfjendske 'postmodernisme', siger den kendte forfatter P.C. Jersild i

UNIVERS

Medlemsblad for DM's universitetsansatte (ULA), DM's forskningsinstitutions ansatte, DJØF's undervisnings- og forskningsansatte (under Overenskomstforeningen), samt JAFs, DFs og DDDs undervisnings- og forskningsansatte.

Bladets leder udtrykker fælles holdninger. Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Redaktion:

Lektor Leif Søndergaard, DM I
Lektor Mogens Ove Madsen, DJØF
(ansv.hav. for dette nummer)
Seniorforsker Niels Erik Poulsen, DM3
Lektor Lars Kamp Nielsen,
Farmaceutforeningen
Seniorforsker Kirsten Pilegaard,
Dyrlægeforeningen
Anders Correll, JA

Journalist Nynne Bjerre Christensen
(nb@magister.dk)
Red. sekr. Jørgen Øllgaard
(Joe@magister.dk)

Redaktionens adresse:

FORSKERforum
Peter Bangsvej 32
2000 Frederiksberg C

Telefon: 38 15 66 33
Fax: 38 15 66 32

FORSKERforum

udkommer 9 gange om året.
Bladet udkommer den første uge
i hver måned.

Næste deadline:

18. maj 2005

Se de seneste nyheder på
www.forskerforum.dk

Øvrige adresser:

Dansk Magisterforening
Peter Bangsvej 32

Tlf. 38 15 66 00

DJØF
Gotersgade 133
PB 2126
1015 Kbh. K
Tlf. 33 95 97 00

Dansk Farmaceut Forening
Rygaards Allé 1
2900 Hellerup
Tlf. 39 46 36 00

JA – Jordbrugsakademikerne
Frederiksberg Allé 3, 2. sal
1621 Kbh. V
Tlf. 33 21 28 00

Dyrlægeforeningen
Rosenlunds Allé 8
2720 Vanløse
Tlf. 38 71 08 88

Oplag: 9.000

Grafisk Produktion:

Poul Rømer Design
tlf. 44 53 05 51

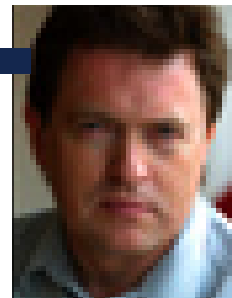
Tryk:
Datagraf

Foto: Søren Hartvig

LEDER

Af lektor **MOGENS OVE MADSEN**,
fmd. for DJØF's UFO

Angreb på universiteternes basismidler

Det er sjældent, at det går så stærkt som da regeringen løb fra sin kontrakt med befolkningen, der blev 'indgået' under valgkampen, om at gøre Danmark til "et førende videnssamfund". Regeringen lovede 10 mia. til forskningen, men de penge bliver mere og mere luftige. Og hvor er den videnskabsminister, der vil gøre regeringens højprofilerede ambitioner til en vindersag, så der faktisk kom handling og penge - og ikke bare fine ord?

I denne tid breder usikkerheden om sig, når offentligheden får mere og mere henholdende svar på udmøntningen af de meget omtalte 10 mia. kr., som regeringen lovede til forskningen i perioden 2006-2010:

For det første fremsættes der stadig flere forskelligartede interessenter i midlernes anvendelse og flere parter med pant i pengene melder sig, så det ikke bare er forskningspolitik, men også erhvervs- og folkeskolepolitik m.m. For det andet forudsætter brug af 10 mia. en disposition af midler over 2 valgperioder. For det tredje er 10 mia. alene til forskning ikke nok til at opfylde Barcelona-målsætningen. For det fjerde afventes en række udspil om globalisering m.v. For det femte afventes udmøntningen måske også et salg af TV2.

Usikkerheden omkring flere midler til forskning ser ud til at føre til de gammelkendte kneb: At bruge midlerne mere end en gang. At opliste penge til erhvervs politik som forskningspolitik. Eller måske at medregne midler, som forskningsområdet slet ikke er berettiget til.

Formodentlig under pres fra Finansministeriet bliver Videnskabsministerens svar stadig mere uklare med hensyn til, hvor mange midler der fremover er til forskning. En ting står dog klart. Universiteternes basismidler skal ifølge Videnskabsministeren reduceres til fordel for, at en større del af de samlede bevillinger skal udmøntes i fri konkurrence.

De forskningskyndige ved, at færre basismidler bredt set på alle hovedområder betyder mindre grundforskning. Og flere penge i fri konkurrence betyder mere strategisk forskning i cigarkasser inden for bestemte, udvalgte områder. Og hvis der alene

fokuseres på midler, der kan søges i fri konkurrence kan regeringen selvfølgelig hævde, at der er tilflydt forskningen flere midler.

Det interessante er imidlertid, hvem der skal være overøvrighed i afgørelsen af, hvem der tildeler midler udbudt i fri konkurrence. Bliver det institutioner uden for de enkelte universiteter, vil det udhule de nye bestyrelses kompetence.

Hvad der er nok så interessant et sammenhæng mellem basismidler og den forskningsbaserede undervisning på de videregående uddannelser. Jo mere basismidlerne reduceres, desto sværere bliver det at sikre den forskningsbaserede undervisning. Sammenhængen mellem universitetsektorens institutioners beslutning om tildeling af forskningsmidler og beslutninger omkring udbud af uddannelser vil blive yderst tynd.

Det Strategiske Forskningsråd mener, at forskningsmidler skal målrettes "innovationsaccelererende forskningsplatforme" eller lignende målrettede strategiske formål. Og lur mig, om ikke Erhvervsministerens tænketank om fremtidens vækst og Statsministerens Globaliseringstænketank gør nøjagtig det samme. Og gad vide om andre organisationer slutter sig til koret og kommer med deres medspil i løbet af de næste måneder?

Disse budskaber vil så blive meldt ud i offentligheden af en presse, som ikke interesserer sig synderligt for forskningen, og dermed er vejen banet for, at regeringen kan gennemføre sin omlægning af den danske forskningsindsats.

Sådan er opvarmningen til efterårets finanslovsforslag, der – hvis man skal tolke på Videnskabsministerens svar og attituder i denne tid - bliver ganske defensiv på forskningsområdet. Koordinationsudvalget for Forskning – regeringens egne forskningsrådgivere med bl.a. universitetsrektorerne i spidsen – har i et behjertet opråb søgt at råbe politikerne op, men Videnskabsministerens eneste kommentar har været, at det er "klynk". Det er et besynderligt debatniveau.

Men det varsler desværre blot stilhed før stormen på bl.a. universiteternes basismidler...

Tænk tank: Innovation frem for forskning

- lød det i forvarsel fra formanden for Erhvervs-Tænk tank, som måske præsenterer forslag med radikale konsekvenser for forskning og undervisning

Økonomiminister Bendt Bendtsens Erhvervs-Tænk tank "Fremtidens vækst" bar- sler 30. maj med sine anbefalinger. I forskningsverdenen ventes der med spænding på, om der kommer drastiske forslag fra Tænk- tanken, der er totalt domineret af erhvervs- folk.

Spørgsmålet lyder for eksempel om Tænk- tanken vil komme med forslag om *flytning af den offentlige indsats fra universiteternes forskning/basismidler til mere erhvervsret- tede strategiske kasser og til erhvervs-inno- vation?*

Formanden for Tænk tanken, Anders Knutsen, glider dog på forhånd udenom et direkte svar:

"Tænk tanken diskuterer ikke omforde- ling, men den offentlige forsknings- og inno- vationsindsats. Det er rigtigt, at det er udtryk for en prioritering, og Tænk tanken advokerer da også for, hvordan ressourcerne bedst anvendes. Men vi lægger ikke op til omforde- lings-*issue*'t. Det er et spørgsmål, som politi- kerne må tage stilling til".

SU-reform og skatteomlægning

Sådan lød svaret over for tilhørerne på den conference, som ATV afviklede d. 20 april "Hvordan sikres et højt velfærds- niveau i fremtidens Danmark". Her for- talte tre "tænk tank" - Velfærdskommissi- onen, Danmarks Forskningspolitiske Råd og Bendtsen Erhvervs-Tænk tank – om deres tanker. Der blev sagt mange banaliteter, men der var også visse strategiske og politi- ske markeringer, som det overvejende tek- nisk-videnskabelige publikum var kommet for at høre.

Anders Knutsen nøjedes med markeringer, fordi medlemmerne ikke har diskuteret færdigt. Men han markerede, at det bekymrer Er- hvervs-Tænk tanken meget, at der er for få i en ungdomsårgang, der faktisk får en kom- petancegivende uddannelse og at de unge er for lang tid om at uddanne sig. Det problem kan fx løses ved hjælp af en SU-omlægning: "Meget tyder på at penge har en gavnlig ind- flydelse på lysten til at uddanne sig. Men det økonomiske incitament til at tage en lang ud-

dannelse er ikke stort nok. Hvorfor skal de studerende ikke selv finansiere overskridelse af studietiden", spurgte han.

Han markerede også, at der kan komme forslag til omlægning af skattesystemet, fordi den sorte økonomi er for stor: "Vi er en na- tion af klamphuggere. Jo mere du tjener i løn, jo mere laver du selv ...".

Også privatisering (udlicitering) er blandt forslagene.

Formidling er universiteternes problem – ikke erhvervslivets

Og så understregede han kraftigt, at der er alt for megen fokus på forskning på bekost- ning af innovation. Gode ideer opstår ikke i forskningen, men i virksomhederne, hed det groft sagt: "Man glemmer, at de små og mel- lemstore danske virksomheder klarer sig på verdensmarkedet på den brugerdrevene inno- vation, dvs. at man finder på en nyudvikling af eksisterende viden eller produkter".

Det citat førte til spørgsmålet fra salen, om Tænk tanken vil foreslå flytning af res- sourcer fra universiteternes basismidler / grundforskning til mere strategiske formål.

Han lagde hovedansvaret for manglende formidling på universiteterne: "Når jeg på Handelshøjskolen, hvor jeg er bestyrelsesfor- mand, hører, at virksomheder klager over, at formidlingen mellem dem og universitetet er for dårlig, siger jeg, at det er universitetets problem, som må løses ..."

Han blev i forlængelse heraf spurgt, om Tænk tanken kun vil stille krav til de offent- lige universiteterne eller om man også ville stille krav til erhvervsvirksomhederne, og her var svaret uklart:

"Virksomhederne må gøre innovation til en del af deres *værdisæt*. Mange vil gerne give indtryk af at være innovative, men er det ikke. De bør opruste, så de ikke først inno- verer, når de er under konkurrencepres. Fir- maernes globaliseringsstrategier er for til- fældige".

Knutsen: For mange universiteter

Endelig tilføjede han for helt egen regning, at han personligt mener, at der er for mange

Formanden for Tænk tanken, Anders Knutsen

universiteter i Danmark: "12 universiteter i et så lille land er for mange. Man bør fx gøre volumen større på IT-universitetet ved at overføre relaterede aktiviteter fra andre uni- versiteter. Hvorfor koncentrerer man ikke centre enkelte steder? Og jeg ved godt, at jeg risikerer at få ørerne i maskinen: Men hvor- for skal DPU og Farmaceutuniverstitet være selvstændige universiteter ..."

Tænk tanken domineret af erhvervsfolk

Tænk tanken skal ifølge kommissoriet komme med bud på fremtidsbilleder for er- hvervsudviklingen i Danmark, samt belyse hvilke krav, der stilles til de danske vækstvil- kår. Tænk tanken skal sætte fokus på, hvad erhvervslivet kan gøre for at ruste sig, her- under belyse, hvordan der kan skabes høj- produktive arbejdspladser i Danmark, med fokus på områder som innovation, uddan- nelse, offentlig-privat partnerskab m.m. (se www.fremtidensvaekst.dk).

Tænk tanken består ensidigt af 10 tunge ledere fra private firmaer samt en fra den "forskningsfjendtlige" fagbevægelse (Dansk Metal). Den eneste kyndige i den offentlige forskning i Tænk tanken er KU-rector Linda Nielsen, der også er formand for Rektorkolle- giet. (Se *FORSKERforum* 183/april).

Efter Erhvervs-tænk tanken har tænkt, vil statsministerens tænk tank "Globalise- ringsrådet" offentliggøre sine tanker i sen- sommeren, hvorefter regeringen drager sine konklusioner i finanslov-2006.

jø

Til sektorforskere, biblioteksfolk, museumsfolk m.fl. i DM:

De medlemmer af DMs sektion for forskning og formidling, som fortsat ønsker at modtage *FORSKERforum*, bedes meddele dette straks til tp@magister.dk, hvis de ikke allerede har gjort det ...

Hvad skal regering

- og hvor er de 15 mia. som eksperterne

Det strategiske Forskningsråd vil have flere penge

Det Strategiske Forskningsråd (DSF) modtog 212 forslag til strategiske satsninger – **Innovationsaccelererende Forskningsplatforme** - og har ud fra disse udvalgt de 10 områder med størst vækstpotentiale. Det er områder, der kan styrke dansk konkurrenceevne.

De udvalgte platforme er:

- Vand – fremtidens strategiske ressource
- Sundhedsindsats med basis i biologiske forsvarsmekanismer
- Brugerdrevet innovation og forretningsudvikling i videnøkonomien
- Biologisk produktion – nyttige produkter fra fornybare ressourcer
- Globale designdrevne produktionsplatforme
- Vedvarende energi sat i system
- Fra nanovidenskab til nanobaserede produkter
- Sunde og sikre fødevarer
- Højteknologisk instrumentudvikling – en dansk spydspids
- Individperspektiv i fremtidens sundhedsvæsen.

Det Strategiske Forskningsråd har kun et problem. De stiller sig op i køen omkring regeringens 10 mia. kroner – og rivaliserer dermed med De Frie Forskningsråd og med universiteternes basismidler om flere penge.

Alle DSF's nuværende midler er nemlig bundet til allerede fastlagte programmer, og DSF har derfor ikke selv mulighed for at finansiere nogle af de ti platforme:

"Vi håber naturligvis, at videnskabsminister Helge Sander kan skaffe os penge til i hvert fald nogle af vore platforme. Men vi satser også på, at andre centrale aktører som fx Højteknologifonden, Rådet for Teknologi og Innovation og de relevante fagministre, kan se potentialet i de nye platforme. Det er ikke kun Videnskabsministeren, der har forskningsmidler", udtalte DSF's formand Peter Elvekjær (se www.forsk.dk)

Under valgkampen i januar lykkedes det regeringstoppen at give indtryk af, at der forskning skulle have 10 mia. kroner tilført i perioden 2006-10. De mere vågne opdagede, at der i regeringsgrundlaget stod, at de 10 mia. kroner skulle gå til både forskning og uddannelse – men ingen i dagspressen var vakse nok til at spørge til denne uklarhed.

Og nu skrider regeringens løfter yderligere, så flere og flere skal have del i lagkagen. I forbindelse med Statsministerens offentliggørelse af regeringens "Globaliseringsråd" fremgik det pludselig, at de 10 mia. kroner skal gå til endnu flere formål: **Styrket uddannelse, forskning, innovation og iværksætteri**. I andre sammenhænge er det tilmed sagt, at uddannelsesdelen ikke bare er folkeskolen og universiteterne, men også voksen- efteruddannelse ...

Med inddragelse af innovation og iværksætteri er dagsordenen helt klart ikke lænere den forsknings- og uddannelsespolitiske indsats, men i høj grad også den erhvervspolitiske.

Videnskabsministeren: Grundforskning via Grundforskningsfonden

Folketingsmedlem Per Clausen (Enhedslisten) har ihærdigt, men forgæves forsøgt at få videnskabsminister Helge Sander til at løfte sløret for, hvad de 10 mia. præcist skal gå til.

Ministeren har standardsvaret, at der vil blive gjort indhug i universiteternes (og sektorforskningens) basismidler: *"Flere midler til forskning og uddannelse er afgørende elementer, hvis vi skal være et førende viden-samfund. Men det er også afgørende, at vi overvejer fordelingen af de samlede statslige midler, vi bruger på forskning.*

Af regeringsgrundlaget fremgår, at regeringen med henblik på at sikre høj kvalitet i dansk forskning vil fremlægge forslag om, at den andel af de samlede bevillinger, der udmøntes i fri konkurrence, øges, mens den andel, der uddeles som basismidler, reduceres" (spm. S497).

Og på det direkte spørgsmål, om universiteterne kan forvente at få flere penge til egen forskningsprioritering svarer han groft sagt nej ved at henvise til, at universiteterne får frie midler til forskning fra forskningsrådene og at især *"Grundforskningsfonden i høj grad har været medvirkende til at understøtte institutionernes egne prioriterede forskningsområder"*.

Regeringens egne rådgivere: Der er faktisk brug for 15 mia.

Toppen af det regeringens eget forskningssystem i KUF – Koordinationsudvalget for

Videnskabsminister Helge Sander skal gøre sine hoser grønne hos finansminister Thor Pedersen, hvis han skal have milliarder til forskningen

gens 10 mia. gå til?

siger, at alene forskningen har brug for?

Forskning – udsendte i starten af marts en kraftig opfordring til regeringen om, at der allerede i 2006 er brug for en mia. kroner mere til forskning end regeringen har afsat. Og i perioden 2006-2010 er der brug for 15 mia. ekstra, hvis regeringen skal leve op til Barcelona-målsætningen.

Opråbet blev af Videnskabsministeren af færdiget som "klynk" – og det ærgrer formanden for KUF, rektor Jens Oddershede, at eksperternes anbefaling ikke bliver taget alvorligt:

"Jeg var allerede fra dag et bekymret for, om der blev for mange interessenter om 10 mia.'s lagkagen. Det er da bekymrende, for det giver en overhængende risiko for, at der sker en udtynding af forskningsområdet. Og det er yderligere bekymrende, hvis man tager KUFs påpejning af, at forskningsløftet alene kræver 15 mia. alvorligt ..."

Oddershede vil ikke kommentere Videnskabsministerens seneste signaler om, at regeringen vil foretage "omprioriteringer" – hvilket for eksempel kunne ske ved, at dele af de 10 mia. finansieres ved nedskæringer af universiteternes forskningsmidler.

Scenario:

4-6 mia. til forskning og innovation

FORSKERforum har bedt forskellige kilder i forskningsverdenen om at vurdere, **hvor** dan de 10 mia. vil blive fordelt på hhv. forskning, uddannelse, innovation og iværksætteri. Ingen vil udtale sig til citat, fordi deres udtalelser vil kunne tolkes som en accept af bevillingsniveauet og af at pengene fordeles til blandede / uklare formål.

Men alle mener, at det er et sandsynligt scenario, at forskning vil få halvdelen, dvs. 4-6 mia. kroner. (Se søjlerne, som illustrerer hvad regeringen kan tænkes at bruge sine 10 mia. kroner på sat overfor eksperternes 15 mia.'s anbefaling).

Billedet forplumres dog af, at dele af bevillingen vil gå til aktiviteter i gråzonen mellem forskningspolitik og erhvervsstøtte, "innovation". Kilderne frygter – med Videnskabsministerens udtalelser om, at andre organer jo støtter grundforskningen i tankerne – at hovedvægten faktisk kommer til at ligge på erhvervsrelevansen. Det er tydeligvis regeringens plan, at Højteknologifonden skal have højeste prioritet, hvilket klart markeres af planerne om, at der hertil skal tilføres 16 mia. kr. indtil 2012 (og at der allerede i 2005 skal indføres 3 mia. i fondens grundkapital, hvis afkast så skal tilgå forskningen).

Hovedproblemet heri vil blive, at regeringen får svært ved at leve op til Barcelona-

målsætningen, dels fordi 5-6 mia.-bevillingen er for lille og dels fordi regeringen kun med flileri kan definere erhvervsstøtte som forskningsbevillinger i den internationalt anerkendte forskningsstatistik (Ministerierne har i årevis været meget bevidste om muligheden for at skrue på definitionerne, jf. INGENIØREN 15 april: Finansministeriet ville fuske med danske investeringer i forskning").

3-4 mia. til folkeskoler, universiteter, voksenuddannelse m.m.

Kilderne mener også, at bevillingsrammen på 10 mia. gør det sandsynligt, at der bliver stridigheder mellem Undervisningsministeren og Videnskabsministeren, mellem folkeskolen m.m. og universitetsuddannelserne.

Kritikken af folkeskolen – herunder PISA-debatten – betyder, at Undervisningsministeren kan gøre krav på sin del af kagen. Og selv om kommunalreformen kan bruges som argument for rationaliseringer og besparelser, så vil den rutinerede Bertel Haarder omvendt fastholde, at folkeskolen skal have hovedparten af de 3-4 mia. kroner.

Det sker samtidig med, at regeringen er meget bevidst om, at skal Danmark være "førende vidensamfund", så kræver det oprustning af universitetsuddannelserne. Til særlige initiativer inden for naturvidenskaberne, medicin og teknisk videnskab skal universiteterne have 1 mia. kroner.

Endelig forlyder det, at voksen-/ efteruddannelse også er højprioriteret, og at dette område også skal have en bevilling.

1-2 mia. til diverse: Iværksætteri m.m.

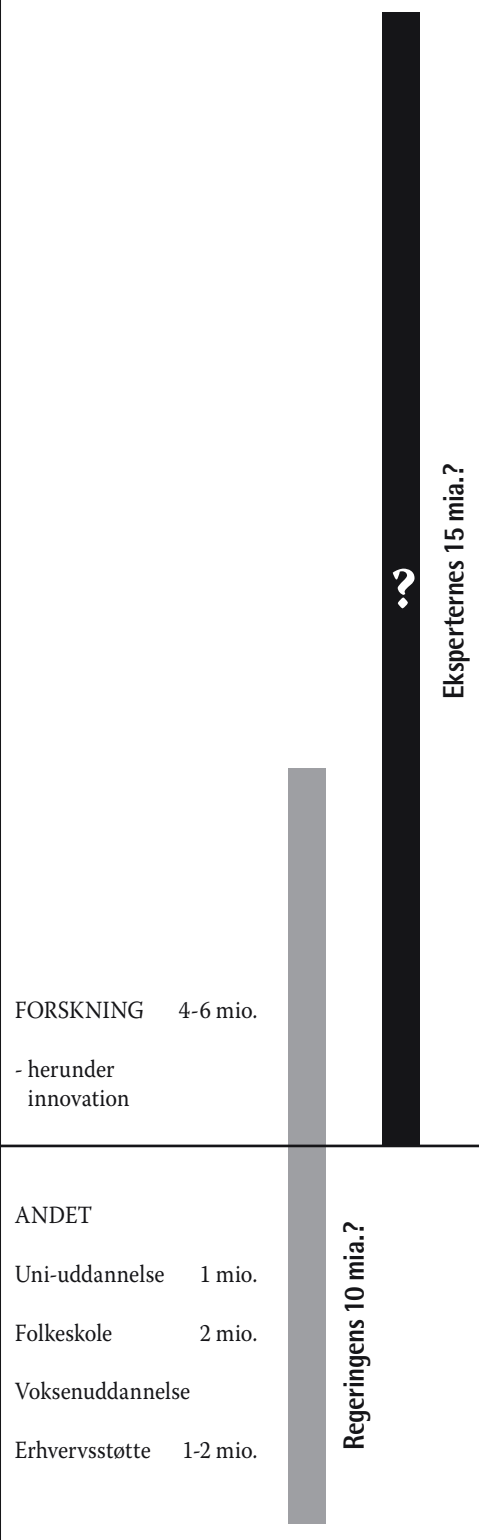
Den største usikkerhed hviler måske omkring innovations- og iværksætteri-delen. Disse områder er de sidst tilkomne i regeringens plan, og markerer tydeligt, at Økonomi- og Erhvervsminister Bendt Bendtsen har taget pant i de 10 mia. Og han har fået et solidt kommissorium, for i Bendt Bendtsens egen tænketank er hovedvægten på erhvervslevens behov. Og i statsministerens tænketank "Globaliseringsrådet" er der fire visioner, hvoraf de to er Bendt Bendtsens gebet: "Danmark som førende iværksættersamfund" og "Danmark som verdens mest konkurrencedygtige samfund". (De to andre er "Danmark som førende vidensamfund" og "Uddannelser i verdensklasse").

FORSKERforum har trods gentagne henvendelser ikke kunne få en kommentar fra Videnskabsminister Sander.

JØ

SCENARIO:

Hvad regeringens 10 mia. kroner vil gå til 2006-2010?

Søjlen til venstre er et scenario over, hvad regeringen kan tænkes at bruge sine 10 mia. på, hvor **forskningen** er over den vandrette skillestreg, og **andet** er under. Søjlen til højre er eksperternes bud på, hvad Barcelonamålet kræver ... FORSKERforum vil løbende opdatere søjlerne, hvis regeringen kommer med nye meldinger indtil finansloven i efteråret.

Fiasko for forskerfradrag

Trods flere justeringer i de seneste år er forskerfradrag-ordningen samler statspuljen stadig støv. De små og mellemstore firmaer melder pas overfor fradraget. Foreløbig er kun 7 mio. af en samlet ramme på 167 mio. kr. for 2005 brugt.

I 2004 søgte 13 firmaer om det særlige fradrag, hvoraf seks blev godkendt til en samlet værdi af 29 mio. kroner. Og sådan var det også for 2002-2003.

Ordningen giver danske firmaer mulighed for at fradrage forskningsudgifter til forskning, der foregår i samarbejde med en dansk eller udenlandsk offentlig forskningsinstitution. De kan få et ekstra fradrag på 50 pct. for udgifter, der i forvejen er fuldt fradragberettiget. Ordningen blev justeret efter at Dansk Industri tillagde det første års fiasko, at ordningen var for administrativt belastende.

Problemet var ikke, at mindre og mellemstore virksomheder måske ikke forsker, men nu erkendes det i Forskningsstyrelsen, at det kan være et af problemerne:

Mange små og mellemstore virksomheder er ikke gearede til forskning. Samtidig ligger det i loven, at der skal være tale om et helt nyt samarbejdsprojekt mellem virksomhed og videncenter. Det tror jeg bremser mange, men med tiden har vi forhåbninger om et stigende antal nye samarbejdsprojekter", udtalte en chefkonsulent fra Forskningsstyrelsen (Jyllands-Posten d. 18. april).

Værktøj til psykisk arbejdsmiljø

Medarbejdere og sikkerhedsrepræsentanter på mange universiteter mangler værktøj og metoder til at arbejde med det psykiske arbejdsmiljø blandt forskere. Det viser et rundspørge, som Branchearbejdsmiljørådet Undervisning & Forskning, BAR U&F, har foretaget.

Derfor kan rådet nu kan tilbyde et APV-værktøj om psykisk arbejdsmiljø, som er specielt udviklet og målrettet til undervisnings- og forskningsmiljøer på universiteter.

Materialet sigter på at kortlægge problemer med arbejdsmiljøet, som forskere ofte vil kunne opleve. Det gælder bl.a.:

- Manglende indflydelse på forsknings- og undervisningsopgaver.
- Konflikter og dårligt samarbejde med kolleger, teknisk-administrativt personale og ledelse.
- Dårlig kommunikation med kolleger og ledelse.
- For få ressourcer til at opfylde egne og arbejdspladsens mål.
- Utilfredsstillende balance mellem opgaverne: Forskning, undervisning, administration osv.

Se www.arbejdsmiljoweb.dk. Det direkte link findes under sikkerhedsarbejdet.

Universitetspædagogisk tidsskrift

Dansk Universitetspædagogisk Netværk planlægger i samarbejde med Odense Universitetsforlag at udgive et nye tidsskrift om universitetspædagogik, som skal rette sig mod alle dele af universitetets ansatte. Formålet at bidrage til debat, til udveksling af erfaringer, undersøgelser, forskning m.m. blandt undervisere og administratorer m.fl.

Tidsskriftet – som skal udkomme 4 gange årligt - efterlyser relevante og aktuelle indlæg: Debatindlæg, essays, boganmeldelser, meddelelser

Redaktionen består pt. af centerleder Lotte Rienecker, KU-Formidlingscentret (rieneck@hum.ku.dk), samt professor i universitetspædagogik Mads Hermansen, Institut for Organisation og ledelse ved CBS / Learning Lab.

Overgangsfrekvenser inden for hovedområder 1995/96-2001/02 samt tendens 2005-

	1995/1996	1996/1997	1997/1998	1998/1999	1999/2000	2000/2001	2001/2002	2005-
Humaniora	8,3	6,2	8,3	7,5	7,4	5,0	5,0	→
Samf.vid	5,3	5,0	4,7	5,6	5,2	5,7	4,7	→
Nat.vid	23,4	23,7	20,9	23,2	18,1	20,9	18,2	↑
Sund	41,4	40,4	37,8	36,0	38,8	31,3	26,0	↑
Jord/vet.	24,4	21,1	37,5	41,0	25,7	24,5	18,9	↑
Tekn.vid.	17,0	18,8	18,9	21,7	21,8	16,2	18,4	↑
I alt	13,4	12,9	13,5	14,1	13,1	11,6	10,7	

Kilde: Videnskabsministeriets ph.d.-register og Undervisningsministeriet

Boom i ph.d.'ere

- hvis altså teknisk videnskab, naturvidenskab og sundhedsvidenskab kan finde samfinansiering til 220 stk. Men humaniora og samfundsvidenskab får ingen af de nye

De hovedområder, der i forvejen får relativt mange ph.d.-stipendier får endnu flere med regeringens sidste finanslov, hvor der blev sat penge af til 220 nye stipendier. Stipendierne var dog kun finansieret for en tredjedels vedkommende, resten af pengene skulle universiteterne og erhvervslivet finde i egne lommer.

De seneste tal for de såkaldte "overgangsfrekvenser", altså hvor mange fra kandidatuddannelsen der ender med at få et ph.d.-stipendium, taler nemlig deres klare sprog: I 2003 siger prognosen fra Videnskabsministeriets ph.d.-register, at kun 4,9 procent af en humanistårgang fik et stipendium. Hvorimod en kandidat fra sundhedsvidenskab (27,1) eller jord/vet. (29,1) havde særdeles meget bedre chancer for at få forlænget studietiden med et ph.d.-stipendium. Tallene viser også, at 18-19 procent af en naturvidenskabelig og en teknisk videnskabelig årgang havner med et stipendium.

Højere overgangsfrekvenser for tek/nat

Forskningsstyrelsen har netop modtaget en række ansøgninger til de 220 samfinansierede stipendier, der alle skal fordeles mellem hovedområderne teknisk videnskab, naturvidenskab og sundhedsvidenskab. Og alle med start i sommeren eller efteråret 2005. Det vil give de tre hovedområder et betydeligt løft, idet deres antal stipendier (i seneste tal fra 2002) på årsbasis lå i omegnen af 200-250.

Deres overgangsfrekvenser bliver altså markant højere i 2005 (se tabellen).

Forskningsstyrelsen har netop fået overblik over ansøgningsrunden: Der er indkommet ansøgninger for mere end 500 mio. kroner statskroner til Forskeruddannelsesudvalget, herunder ligger ca. 350 ansøgninger om stipendier med 1/3-samfinansiering fra udvalget.

Hvis kravene til samfinansiering vil være opfyldt, er der således være rigeligt med ansøgere til at fylde de 220 pladser, vurderer formanden for udvalget, Morten Kyndrup - dog for udvalget har gennemgået de tekniske krav i de enkelte ansøgninger.

Kludder i proceduren

Meget tyder dog på, at ansøgningsproceduren bliver anderledes næste år. Flere har nemlig klaget over, at de skulle have samfinansieringen og kontakten til erhvervslivet på plads, inden man overhovedet fandt ud af, om man kunne få en tredjedelsfinansiering fra staten. Derfor bliver proceduren sandsynligvis i fremtiden byttet om, således at ansøgeren først får en bevilling og derefter søger samfinansiering fra erhvervslivet. Dette skal ske, så universiteterne ikke mister troværdighed blandt de virksomheder, der er interesseret i et indgået partnerskab, hvis bevillingen alligevel svigter, slutter Morten Kyndrup.

Mundkurv på medarbejdere i DFVF

117 er varslet fyret i Danmarks Fødevarerforsknings efter dårlig økonomistyring. Og medarbejderne er blevet pålagt at "tænke sig godt om" før de udtaler sig til pressen

Krisen kradser i Danmarks Fødevarerforsknings, der er havnet i et økonomisk morads uden lige. 117 medarbejdere har fået et fyrringsvarsel. Det var bestyrelsens krisemanagement, der skal dække sidste års driftunderskud på godt 33 mio. kr. For det første kostede sammenlægningen mellem Danmarks Veterinærinstitut og Institut for Fødevarer og Ernæring mere end man regnede med. Og desuden havde ledelsen for dårlig føling med, hvor økonomien i institutionen var på vej hen.

Det har ikke været muligt at få kommentarer fra menige medarbejdere på DFVF. Men FORSKERforum erfarer, at en stor del af utilfredsheden i virksomheden går på, at fødevarer sikkerhed, toksikologi, fødevarerforurening og tilsætningsstoffer er blevet fordelt i nedskæringerne til fordel for veterinærdiagnostikken. En prioritering, der også skaber forundring udenfor huset.

"Når man skærer i anvendt toksikologi på DFVF, så rammer det rigtig hårdt, for det er dér, hele Danmarks viden om toksikologi er. Det er noget, der er meget svært at få viden om," siger **Steffen Bager**, formand for Dansk Farmaceutforening. "Og derfor er det da bekymrende, at man på grund af dårlig økonomistyring og ikke særlig god ledelse nu er i færd med at skære ned på noget, som vil tage mange år at genopbygge," siger han og nævner østrogenstoffer i miljøet og antibiotikaresistens som to vigtige områder, der bliver berørt af nedskæringerne.

Sat under administration af ministeriet

Familie- og forbrugerminister Lars Barfoed vil umiddelbart ikke give penge til at dække underskuddet i DFVF. Men han har nedsat en *task force*, der skal kigge økonomien efter i sømmene og komme med forslag til, hvordan økonomien kan reddes. Nogle vil sige, at institutionen er sat under administration af Fødevarerministeriet, for **Esben Egede Rasmussen**, der er kontorchef i ministeriet, er indtil videre udlånt til DFVF for at bistå med reorganiseringen. Blandt andet for at undersøge, om Folketinget vil give en merbevilling eller om institutionen kan frasælge nogle ejendomme og på den måde redde nogle stillinger. Men der bliver ikke ændret på fordelingen mellem fødevarer sikkerhed og veterinærdiagnostik, fastslår han.

"Det er rigtigt, at det er en diskussion, der er i huset i øjeblikket. Men beslutningen om, hvor der skal skæres, hvis der skal skæres ind til benet, den er jo truffet og tiltrådt af bestyrelsen. Så der er sådan set ikke mere at snakke om," siger Esben Egede Rasmussen.

Ledelsen: Ikke Mundkurv, men ...

FORSKERforum har som sagt ikke kunnet få en kommentar fra medarbejderne til situationen. De har på medarbejdermøder fået be-

sked på, at holde diskussionerne inden døre. De opfatter det sådan, at de har fået mundkurv på. Men sådan ser ledelsen det ikke:

"Der er ikke noget *forbud* mod at udtale sig. Men det er blevet nævnt på medarbejdermøder, at man skal tænke sig godt om, inden man udtaler sig om. Problemet er, når folk går ud og siger, at det er nogle andre end dem selv, der skal spare, eller at de er blevet snydt. Så vi har opfordret til, at man gør sig en ekstra overvejelse, inden man begynder at fortælle i øst og vest," siger kontorchefen fra ministeriet.

Steffen Bager fra Dansk Farmaceutforening, der har 16 medlemmer på institutionen, understreger, at man ikke kan give en hel gruppe medarbejdere – omkring 775 – mundkurv på. De har deres ytringsfrihed som ansatte, så længe de ikke røber fortrolige oplysninger ellign.

"Man kan ikke pålægge medarbejderne ikke at udtale sig, med mindre de ligger inde med helt vitale oplysninger for virksomheden, fortroligt materiale, som kan have afgørende konsekvenser, hvis det slipper ud," siger han, der også har været i kontakt med medarbejdere på institutionen.

Meget nervøse

"Folk er meget nervøse, fordi de bliver beskyldt for *illoyalitet*, hvis de udtaler sig. De tør ikke sige nær så meget, som de egentlig må. Det er især dem, der sidder på centrale poster med måske 15 medarbejdere under sig, der går særligt stille med dørene, for at det ikke skal gå ud over ansvarsområdet og medarbejderne. Men det er da selvfølgelig ærgerligt, at specialister på områder hermed forhindres i at deltage med oplysninger til debatten om, hvordan vi prioriterer og ind-

retter vores samfund," siger Steffen Bager.

Udredningsarbejdet, der skal afklare om alle de 117 varslede fyringer skal finde sted, eller om der kan findes andre midler, ventes afsluttet i løbet af juni.

Dansk Folkeparti har krævet direktør for DFVF, Knud Børge Pedersens afgang, som resultat af den ringe økonomistyring. Men direktøren foregreb begivenhedernes gang ved allerede sidste år at meddele, at han går på pension 1. juli. Dermed skal institutionen også have en ny leder samtidig med at *task force* afslutter sit arbejde.

nbc

Nedskæringer koster også for ph.d'erne

DFVF vil fremover få sværere ved at tage sit uddannelsesansvar alvorligt, vurderer formand for Dansk Farmaceutforening, Steffen Bager. DFVF uddanner især studerende indenfor anvendt toksikologi.

"De kan ikke lære tilstrækkeligt om anvendt toksikologi på universiteterne, så det foregår i høj grad på DFVF. Men det bliver svært fremover," vurderer han ud fra de meldinger, han får fra medlemmerne på institutionen.

"De ph.d-studerendes vejledere forsvinder. Nogle fordi de bliver fyret. Og de ansatte, der bliver tilbage, får mindre overskud til at tage sig af de studerende. Så fordi afdelingerne bliver mindre, bliver muligheden for at indgå samarbejde med universiteterne, også mindre," mener Steffen Bager.

nbc

DTU: En konservesfabrik

Bygningsprofessor sagde op i utilfredshed med management uden hensyn til fagligheden

Professor Erik Reitzel blev træt af DTUs egensindige ledelse og firkantede organisation. Derfor valgte han at gå i utide. Han gik den 1. marts og den 19. april holdt han sin afskedsforelæsning, der blev et tilløbsstykke med 200-300 tilhørere, kolleger og studerende i en skøn blanding. Han talte med varme om studerende og kolleger, men havde bitre udfald mod ledelsesstilen på DTU:

"Hvordan kan jeg tillade mig at udtale mig om DTUs situation? Det er en af verdens smukkeste campus'er. Engagerede studerende og dygtige lærere. Der er et kæmpe-mæssigt videnspotentiale. Men det er forældede management-metoder, der styrer – contra en videnskabelses-kultur", sagde Reitzel uden at nævne rektor Lars Pallesen ved navn. Rektor sad ellers på forreste række sammen med direktør Jørgen Honoré. Men adressen var ikke til at tage fejl af:

"Det er en stiv og forældet organisation. På en konservesfabrik kan en ledelse som DTUs være udmærket. Men når det handler om at udvikle forskning og undervisning, er der brug for en dialog frem for ordrer ovenfra".

Unødvendig magtdemonstration

"Lederne siger, at de er enige i analysen, men uenige i konklusionen af DTUs situation. Hvad gør man så, når man er uenig i politikken", spurgte Reitzel i afskedsforelæsningen – og han har altså selv svaret ved at stemme med fødderne og tage sin afsked.

Reitzel har de sidste tre år været en af hovedkræfterne bag opbygningen af en ny uddannelse på By og Byg i grænselandet mellem ingeniørkunst og arkitektur.

"Men det har kostet kampe og kræfter, som jeg synes kan bruges bedre andre steder. Vi har opbygget et studium med et grundmodul over to semestre, for det fremmer tanken, mens de studerendes udbytte er begrænset, hvis man kører for hurtigt frem, f.eks. mod en eksamen", sagde Reitzel og talte direkte til to af de tilstedeværende: "Dekanen er her; han presser på for at ændre i de studerendes projektarbejde. Sektionslederen er her; han presser på for at ændre kursusformerne. Og det er opslidende, at skulle bruge sin tid på at slås med ledelsens krav om at spare tid og penge", sagde han.

Reitzel fortalte også den sigende historie om rektors destruktion af det kvasikrystal-kunstværk, som i årtier hængte i foyeren i DTUs administrationsbygning "101". Reitzel var idemanden bag pendelen, som Rektor i en *unødvendig magtdemonstration* krævede smidt i en container. Uden at nævne Rektors rolle direkte sagde Reitzel:

"Den 9-10. november 2004 er det årsdagen for den happening, hvor kunstværket blev kørt på containerpladsen, fordi den skulle 'de-

strueres'. Jeg tænkte: Hvor vil man hen?"

Reitzels afskedsforelæsning blev mødt af minutlange klapsalver fra salen.

Ikke plads til holisme

Erik Reitzel uddybede efter afskedsforelæsningen for FORSKERforum sin afsked:

"Set ud fra min faglighed fornyer DTU sig ikke, men kører fagligt skævt. Rektor Pallesen trækker mit felt i en 'overtraditionel ingeniør'-retning, 'bygningskonstruktion' for eksempel har fået en institutleder, der er hydrauliker", konstaterer han og tilføjer: "Jeg er ikke kompetent til at udtale mig om andre områder, så det kan godt være, at den samme skævhed ikke udvikler sig på andre områder, f.eks. nano-området".

"Men DTUs topledelse er fanget i gammel ingeniørtænkning, hvor alt kan deles op i delelementer, hvorimod syntesen, holismen med sikre, funktionelle, æstetiske bygninger ofres. Det er min holdning, at man skal kunne begge dele, men det modarbejdes i toppen"

Reitzel har kun ros til overs for sit nære faglige miljø – "og jeg vil egentlig ikke sige noget negativt om DTU" – men han vil gerne fortælle, at han blev træt af at skulle slås for den holistiske filosofi, som han troede, han var ansat til føre ind i uddannelsen: "Ingeniører laver deres beregninger og så slutter de med resultatet. Et meningsfuldt studium skal lære eftertænkning og forståelse, f.eks. at gennemtænke en konstruktion, så når man er færdige med en konstruktion læner man sig tilbage og spørger nysgerrigt: Hvad betyder de tal? Og kan jeg komme med et bedre forslag?"

Han oplevede at være udsat for et konstant pres for at rationalisere studiet, uden at det var begrundet fagligt, som når ledelsen foreslog, at de grundlæggende kurser i bygningskonstruktion vel lige så godt kunne foregå sammen med maskin-uddannelsen.

Ikke ligge vågen om natten

Han blev bedt om at opbygge en ny uddannelse. I begyndelsen fik han gode betingelser, men forholdene blev mere og mere utålelige. Et typisk eksempel på ledelsens stil var, da han under et udlandsophold modtog en mail fra den nye institutleder – sendt til såvel lærere som studerende – om, at ledelsen var enig med ham i analysen af bygningsuddannelsen, men uenige i konklusionen. Derfor havde ledelsen besluttet sig for at neddrole bygnings-siden til fordel for maskin-ingeniørerne.

"Hvis nogle har den magt og bruger den uden dialog, så er livet for dejligt til at bruge tiden på det. Hvis man begynder at ligge vågen om natten for at afparere deres nyeste påfund, så skal man holde op".

(Foto: Polifoto)

Rektor Lars Pallesen og direktør Jørgen Honoré sad pænt på forreste række og lyttede til Reitzels afskedsforelæsning. Bagefter klappede Rektor afmålt ...

Pallesens 'nikkedukker'

Rektors stil er kendetegnet ved management, hvor han er omgivet af en kreds af administrative – *ikke-faglige* – forvaltere, lyder Reitzels analyse:

"Topledelsen og dekanen burde slet ikke blande sig i detailgøremål, men det gør de. Det siges i korridorerne, at Pallesen er omgivet af 'nikkedukker' – han ansætter institutledere, der i et og alt accepterer hvad han beslutter, og bringer det ned på institutterne. Det er ikke som i en moderne viden-organisation, at mellemliderne drøfter med medarbejderne, hvad der bør gøres, og at dette så bringes opad til diskussion. Nej, der analyseres i toppen, og så effektuerer dekaner og institutledere det nedad".

Management og forretning

"Fagligheden bliver offeret, når fokus bliver effektivitet og økonomi. Sådan en managementkultur hører jo ikke hjemme på et moderne universitet, hvor der skal være plads til tænkning. Og ledelsens argument om, at der skal rationaliseres holder jo ikke, for vores afdeling er jo en succes med mange studerende og økonomisk overskud"

"Ledelsen vil spare tid og penge. De opfatter det som en forretning, og jo større overskud, jo bedre er resultatet. Men sådan kan man ikke drive et universitet, der har med uddannelse og forskning at gøre".

jø

Eks-leder: Frygt som ledelsesinstrument

Institutleder sagde op efter at være kommet i klemme i rektor Pallesens ledelsesstil

"Pallesen kan tage egensindige faglige beslutninger på områder, hvor han (som kemiker) slet ikke er fagmand, og hvor han ikke lytter til de faglige eksperter på gulvet. Hans store selvfølelse kommer vel af, at han er et magtmenneske, der ikke bliver modsagt".

Hans Jørgen Larsen, indtil 2001 direktør på Statens Byggeforskningsinstitut og derefter headhunted til stillingen som institutleder på By og Byg, sagde op for et par år siden efter konflikter med rektor Pallesen. "Jeg tror, Pallesen er bidt af en vision for DTU, og han er helt overbevist om, at han faktisk har forstand på det faglige og gør alt til institutionens bedste. Og jeg tror, han personligt mener, at han er et venligt og imødekommende og dannet menneske. Min erfaring fra praksis er imidlertid, at han mangler evnen til at indgyde tillid, og at han bruger frygt og magtdemonstrationer til at styre. Dialog er for ham at udstikke ordrer."

Men administrativt har Pallesen skaffet orden

Hans Jørgen Larsen er ingen ledelsesnovice og blev headhunted til DTU til at medvirke til Pallesens ny-organisering.

Den tidligere institutleder understreger, at han er en stor tilhænger af strukturændringen på DTU, som var optakten til den nye universitetslov: "Der var behov for mere effektiv ledelse med en kæde af bemyndigelser til ledelsen. DTU var visse steder udartet i ineffektivitet, mangel på styring og manglende sigte på kvalitet. Nogle steder var der fremragende miljøer, men andre steder var der behov for opgør med middelmådighed. Administrativt mener jeg, at Lars Pallesen har været en god mand i de første år med det nye DTU. Han har fået administrationen til at fungere".

Pallesens egensindige ledelsesstil

Baggrunden for Larsens opsigelse var en konflikt med Pallesen, en typisk konflikt ifølge Larsen, der var institutleder og dermed en af de højest placerede mellemledere lige under rektor og to dekaner. Han blev imidlertid kørt over i en prioritering mellem sit fag, bygningsmekanik, og en rivaliserende maskiningeniør-uddannelse. Pallesen havde lovet en udredning og en dialog om prioriteringen mellem områderne, men pludselig en dag blev Larsen indkaldt til et møde,

hvor den eksterne udredningskonsulent var til stede, og hvor Pallesen kort og godt meddelte, at han havde besluttet at nedprioritere bygningsmekanikken.

"Beslutningsprocessen havde store mangler: Udredningskonsulenten havde ikke leveret en (skriftlig) rapportering. Der havde ikke været nogen dialog med mig eller miljøerne. Pallesen løb fra et løfte om at spørge eksterne aftagere om deres behov, osv. Det var usagligt, så jeg havde ikke anden mulighed end at sige op", fortæller Hans Jørgen Larsen.

"De faglige beslutninger er taget i et fritsvævende rum uden dialog. Pallesens ledelsesstil er selv at tage beslutninger og dernæst implementere det nedad under dække af 'delegation'. I praksis betyder det, at mellemlederne ofte kommer i en frygtelig klemme, fordi de overfor medarbejderne bliver utroværdige, når faglige beslutninger kommer dumpende ned ovenfra", siger han. "Og i mit tilfælde satte Pallesen mig i den klemme, at jeg som institutleder blev udset til at lave det beskidte arbejde med at fyre folk – baseret på en beslutning, som jeg ikke var enig i".

Stort ansvar på DTUs bestyrelse

Da Pallesen sidste år blev mødt af kritik i en anonym medarbejdertilfredshedsundersøgelse, der på vigtige punkter var helt i bund, så afviste han den blot med, at det ikke var rigtigt, så kritikken kom aldrig til diskussion. Og når han skal imødegå kritik i pressen, lyder standardsvaret, at der blandt 2000 medarbejdere altid vil være enkelte utilfredse, men at hans dør altid står åben for personalet, hvis de vil sige noget til ham.

"Men ingen tør sige ham imod. For han lytter ikke, han holder enetaler om sin politik og markerer i øvrigt tydeligt, hvem der har magten. Og det fremmer jo ikke dialogen", siger han.

Ifølge Hans Jørgen Larsen bør bestyrelsen ikke genudpege Pallesen: "Der hviler et utroligt stort ansvar på bestyrelsen for, hvordan DTU skal udvikles om videninstitution. Det er meget afhængigt af, hvem der er rektor, og Pallesen er ikke den mand, der kan skabe den nødvendige tillid".

Er du ikke bare sur og bitter, fordi du tabte en magtkamp med Pallesen?

"Jo, sådan kan det da også udlægges ..."

jø

DTU-personale tier med kritik

Reitzel og Larsen de første som står frem

"Det har ikke været muligt at få en kommentar fra de ansatte på DTU".

FORSKERforum har gennem de seneste år skrevet historier om DTU, som har været baseret på anonyme kilder. Det benyttes kun i journalistikken i yderste nødstilfælde, men ingen – bortset fra lektor Jens Gravesen – har villet lægge navn til kritiske bemærkninger.

Men det er ikke tilfældigt, at det er folk, som er gået der nu kommer åbent frem med kritikken fra korridorerne:

"Hvis du ytrer dig kritisk om Pallesen og ledelsen, risikerer du dit levebrød ved at blive trynet med ordrer ovenfra, f.eks. om at nu skal man gøre det-og-det, nu skal man på det kursus, osv. Ledelsen flytter rundt med folk, som var det bare et S-tog, der skal køre til tiden og give overskud", forklarer **Erik Reitzel** med henvisning til rektor Pallesens fortid i S-togsdivisionen i København.

Reitzels tidligere institutleder, **Hans Jørgen Larsen**, følte sig tvunget til at gå efter en konflikt med Pallesen. Han placerer et stort personligt ansvar på rektor Pallesens ledelsesstil:

"Pallesens stil er gammeldags og uacceptabel. Det er åbenbart, at medarbejderne er bange for at sige ham imod. Han tåler ikke kritik, han er sygeligt angst for at blive modsagt, samtidig med at han priser sin egen ledelsesform og dannelse. Han hævner sig, hvis man siger ham imod. Møder med ham er præget af utryghed og ubehag ved, hvad han kan finde på, og hvordan han reagerer - selv på bløde modsigelser", forklarer Hans Jørgen Larsen.

"Repressalierne kan være indirekte fyringstrusler. Men han kan også gøre livet rigtig surt for én. Jeg måtte jo selv tage konsekvensen af, at man ikke kan diskutere med ham. Han priser sig selv af, at han gerne taler med folk – 'min dør står altid åben' – men hvis man siger noget, så lytter han ikke. Og hvis man insisterer på at fremføre kritik, bliver han ubehagelig. Og det ved alle, så folk vælger selvfølgelig at tie stille".

I POLITIKEN svarede Pallesen kritikerne om 'døren, der altid står åben': "At der ikke møder så mange op, kan jeg ikke gøre for. Vi kan jo ikke tvinge folk til at dukke op".

jø

Novo, Danisco, Danfoss,

Industrifolk sidder i toppen af de statslige forskn

Novo, Danisco, Grundfos, Danfoss, Carlsberg, Arla, Haldor Topsøe, B&O, Microsoft, Siemens m.fl.

VK-regeringen har systematisk sat topfolk fra industrien til at styre den offentlige forskningsindsats. Det viser FORSKERforums oversigt over, hvem der er sat ind alle de offentlige forskningsråd, fonde og tænketanke (se netværket side 12-13).

Formål: Forskning og innovation med erhvervsmæssig relevans

Med udpegningerne har regeringen realiseret en strategisk hensigt ud i livet ved simpelthen at sætte centrale repræsentanter fra de mest magtfulde firmaer og brancher ind i nøglepositioner. Senest understreger udpegningen af Højteknologifondens bestyrelse den systematiske politik. Fondens medlemmer er udpeget af Videnskabsministeren "i deres personlige egenskaber". Det hedder simpelthen i lovgrundlaget, at flertallet i bestyrelsen skal komme fra erhvervslivet.

Lundbeck-direktørens habilitet

Erhvervslivets indtog på centrale poster i den offentlige forskningsadministration giver stor magt til visse brancher og firmaer. Ofte viser der sig, at være påfaldende sammenfald, når man går personer og firmanavne efter i sømmene. Men med regeringens politiske ambition om at erhvervslivet skal have større indflydelse, er der også en mere fleksibel holdning til "inhabilitet" (*inhabilitet er når personer indtager dobbeltroller eller når der kan sås tvivl om personers uafhængighed*)

FORSKERforum kender til flere eksempler på personsammenfald. Et eksempel fra gråzonen var, da KUs nye bestyrelse på sit seneste møde behandlede den bioteknologiske forskningssatsning BRIC, som KU er stærkt involveret i. Bestyrelsens næstformand Claus Bræstrup deltog i behandlingen og hans habilitet blev ikke draget i tvivl.

Claus Bræstrup er ellers fhv. formand for BRIC, og var altså som KU-bestyrelsesmedlem med til at tage stilling til sine egne dispositioner i BRIC.

Men ikke nok med det. Bræstrup er magtfuld bestyrelsesformand i medicinalfirmaet Lundbeck, som har sat penge i BRIC.

Og han er såmænd chef for den nye bestyrelsesformand i BRIC, viceforskningsdirektøren i Lundbeck, Peter Høngaard Andersen! Bræstrup har således dobbeltkasket på, når han kan give ordrer til Høngaard i Lundbeck eller vurdere Høngaards dispositioner i BRIC.

Bestyrelsen skal *tilsammen* repræsentere kompetencer inden for en række udvalgte felter, men der stilles ikke konkrete krav om, at de enkeltvis skal være forskningssagkyndige.

Hvad angår formålene, så understreges det alle steder – mindst hos de frie, faglige forskningsråd og Grundforskningsfonden – at organerne skal lægge vægt på "nytte og relevans". Højteknologifondens formål er kort og godt nytte og relevans: Fonden skal støtte strategiske satsninger inden for forskning og innovation. Støtten tildeles på baggrund af "en vurdering af faglig kvalitet og erhvervsmæssig relevans". Det Strategiske Forskningsråd skal "give støtte til forskning inden for politisk prioriterede forskningsområder med erhvervsrelevans". Rådet for teknologi og innovation er at styrke teknologiudvikling og innovation i erhvervslivet, bl.a. ved at fremme samarbejde og formidling af viden mellem forskere, institutioner og virksomheder m.v. Og Økonomiministerens tænketank har fået til opgave "at belyse, hvilke krav, der stilles til danske vækstvilkår for at der kan blive skabt nye arbejdspladser i fremtiden".

Lille netværk

Udpegningen af Højteknologifonden følger sig ind et mønster, hvor enkelte brancher og firmaer sidder på forskningsmagten i Danmark. Højteknologifonden er domineret af bestemte brancher og sågar også af bestemte firmaer. Bestyrelsen har Danfoss-direktøren som formand, men giver også plads til Carlsberg, Lundbeck, Arla, Haldor Topsøe, Siemens m.fl.

Set på det totale forskningslandskab er det iøjnefaldende, at enkelte brancher er stærkt repræsenteret: Fødevarer (Danisco, Arla, Carlsberg), bioteknologi (Novo, Novozymes, Lundbeck, Carlsberg), IT (B&O, Siemens, Novi, Hewlett-Packard, Microsoft), højteknologi (Grundfos, Haldor Topsøe).

Det er karakteristisk, at enkelte firmaer går igen. Danisco er magtens topscorer med repræsentanter i såvel Danmarks Forskningspolitiske Råd, Det frie Forskningsråd, Økonomiministerens Tænketank for slet ikke at tale om Statsministerens Globaliseringsråd.

Novo er repræsenteret i Danmarks Forskningspolitiske Råd, Det Strategiske forskningsråd, Højteknologifonden, Økonomiministerens tænketank, Statsministerens Globaliseringsråd. Men også et andet medicinalfirma, Lundbeck, er repræsenteret flere steder, i Det frie Forskningsråd og Højteknologifonden.

Men at netværket er endnu større og sammenflettet er Haldor Topsøes repræsentation et eksempel på. Firmaet er i denne oversigt kun repræsenteret i Højteknologifonden.

Men firmaet er også repræsenteret i KUs bestyrelse (direktør Henrik Topsøe) og i DTUs bestyrelse (Jens Rostrup Nielsen), samtidig med, at man også sidder i det teknisk-faglige forskningsråd under de frie forskningsråd (forskningsleder Nan-Yu Topsøe).

Det er i øvrigt karakteristisk, at de store firmaer også er at finde i de nye universitetsbestyrelser, fx sidder Lundbeck i KUs bestyrelse.

Bestyrelsesformænds særlige magt

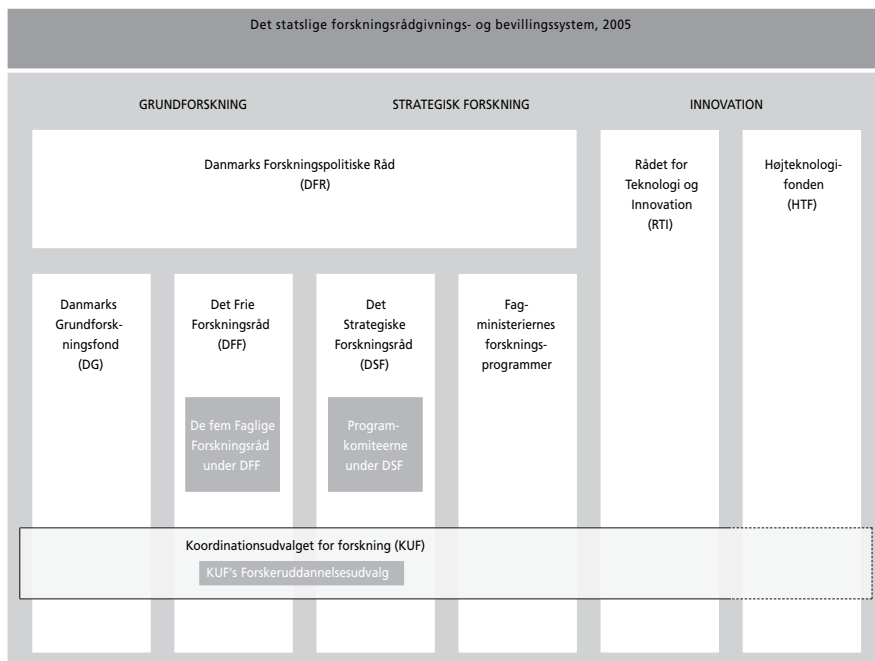
De mest magtfulde personer ser ud til at være Carlsbergs forskningsdirektør Klaus Bock og bestyrelsesformand Anders Knutsen fra Danisco.

Regeringen har i sin sanering af råd, nævn og udvalg m.m. lagt vægt på, at erhvervslivet skal have indflydelse. I udpegningsprocedurer hedder det typisk, at hovedparten af medlemmerne skal være "eksterne", dvs. repræsentere erhvervslivet eller aftagerinteresser. Oftest er det også sådan, at Videnskabsministeren personligt udpeger bestyrelsesformanden. Enkelte råds menige medlemmer udpeges også af Videnskabsministeren, dog efter åbent opslag (Det frie Forskningsråd og Det strategiske Forskningsråd).

Bestyrelsesformanden er særdeles magtfuld, fordi denne disponerer arbejdet og dagsordenen, dvs. lægger forslag til beslutninger frem og styrer forretningen, forhandler med det politiske system eller embedsmandsapparatet osv. Det sker selvfølgelig med bemyndigelse fra den samlede bestyrelse, som dog ikke har mulighed for at følge de nøjere prioriteringer og implementeringen af deres beslutninger.

Det er helt afgørende for et rådgivningsorgan, en fond eller en tænketank, hvem der sidder i toppen. Formandens holdninger vil også dominere i kraft af, at han har mulighed for at overtrumfe eventuel uenighed fra et mindretal ved at forhandle sig frem til at fremsætte forslag på flertallets vegne.

Formandsposten i universiteternes bestyrelser har således haft central betydning for bestyrelsernes arbejde. Dels dikterer deres personlige stil en arbejdsform, så bestyrelsens arbejde fx ligner et privat firmas. Og dels har de mulighed for suverænt at tage konkrete beslutninger. Blandt eksemplerne på formænds suverænitet og beslutningsmagt har været, da bestyrelsesformand Inge Thygesen på DPU satte sig selv ind som konsulent for bestyrelsen og dermed tiltog sig ret til at udarbejde de beslutningsdokumenter, som hun selv skulle sige god for. Eller da DTUs bestyrelsesformand uden den øvrige bestyrelses viden godtog, at rektor Pallesen skulle have den ekstra fryns med den ulovlige, fri bil. Eller da den samme bestyrelsesformand i januar udrensede det kritiske be-

Forskningsstyrelsens diagram over den statslige forskningsstruktur. På side 12-13 kan man se, hvem der fylder netværket ud ...

styrelsesmedlem, lektor Karen Sjørup, fordi hun havde haft en mere blød holdning til DTUs drift og til graden af medarbejderinddragelse.

Udpegningen af en formand er således et klart signal om, hvad man ønsker, og Videnskabsministeren – der dog ikke udnævner men godkender universiteternes bestyrelsesformænd – har således også klart markeret med udpegning af erhvervs-topfolk til råd og fonde, at der i den offentlige forskningsprioriteringer skal tage særligt hensyn til erhvervslivets interesser.

Skift fra almeninteresse til industristyring

Den systematiske udnævnelse af topfolk fra industrien til at styre den offentlige forskningsindsats er et skift på få år. Ved regeringens tiltrædelse var to af formandsposterne fx besat med forskningskyndige fra den offentlige sektor. Marinprofessor Cathrine Richardson fra Århus Universitet var således formand for Danmarks Forskningsråd, der nu er erstattet af Danmarks Forskningspolitiske Råd med fhv. Novo-direktør Bruno Hansen i spidsen. Og formandsposten i Grundforskningsfonden er nu besat med Carlsberg-direktør Klaus Bock, hvor det tidligere var Folketingsdirektør Henrik Tvarnø (tidl. SDU-rector). Der er også oprettet helt nye forgreninger, som skal fremme det anvendelsesorienterede. År 2000 var den erhvervsrettede "konkurrent" til de frie forskningsråd - Det strategiske Forskningsråd under forsæde af Grundfoss-direktør Peter Elvekjær - slet ikke oprettet...

Regeringens udpegning af industrifolk til organerne er muliggjort af et skift i lovgivning, hvor organerne typisk udnævnes af Videnskabsministeren, evt. efter en indkaldelsesprocedure. Det betyder, at Videnskabsministeren selv kan vælge formanden, og kan vælge i bunken af forslag, når de menige poster besættes.

Ministerens store magt er en ændring af den danske politiske kultur, hvor udpegninger for bare fem år siden var præget af en tanke om "samfundsplanlægning" i en eller anden almen interesse. Derfor var udpegningsprocedurer præget af faglighed og saglige interesserepræsentation (fx i forskningsspørgsmål) eller af partsudpegninger ved bemanding af udvalg, dvs. at offentlige organer blev besat, hvorefter fx arbejdsmarkedets parter (DI, DA og LO, AC) fik lov at udpege deres repræsentanter.

Den "korporative repræsentationsmodel" har dog været på retur, viser nogle studier under Magtudredningen (jf. Munk Christensen, Torfing). Og dette forhold er tilsyneladende skærpet under VK-regeringen, hvor udpegningsmekanismerne er blevet *afdemokratiseret*, så organer udnævnes suverænt af ministeren (Indtil for nogle år siden var fx forskningsrådene i praksis selvsupplerende). I praksis betyder det, at erhvervslivet repræsenteres gennem at store firmaers topfolk udpeges "i deres personlige egenskaber". De sagligt-faglige hensyn har måtte vige for hensyn til "nytte og relevans", som regeringen tydeligvis mener forvaltes bedst af industriens topfolk.

"Udpeget i deres personlige egenskaber"

Udnævnelserne til toppen af det forskningspolitiske system sker ved ministerudpegninger; personerne er "udpeget i deres personlige egenskaber". I de konkrete tilfælde har ministeren valgt at udpege topfolk fra store koncerner til at varetage de almene, offentlige interesser i organerne.

"Udpegning i deres personlige egenskaber" er en gammel dansk politisk og forvaltningsmæssig tradition, som formelt betyder, at personer ikke udnævnes til at varetage bestemte interesser, men indtræder i kraft af deres personlige kvalifikationer, forklarer **forvaltningsrets-professor Steen Rønsholdt**.

Er det ikke en illusion, når disse udpegede personer gives et skær af at være "interesseløse" – uafhængige af deres erhvervsfunktion – for at arbejde for almene offentlige interesser?

"De udpegede personer er selvfølgelig ikke 'interesseløse' og uafhængige af deres erhvervstilknytning. Men formelt er erhvervs-topfolk udpeget i deres erhvervs-mæssige kompetencer til at varetage nogle brede offentlige, samfundsgavnige interesser. I dette tilfælde har regeringen klart meldt ud, at man vil fremme samarbejdet mellem privat og offentlig sektor osv. Det ligger i den politiske tradition, at en regering udpeger nogle, som har de personlige kvalifikationer til at arbejde for sagen og har forståelse for eller sympatiserer med de udpegede mål".

Inhabilitet

Professoren understreger, at det også ligger i den politiske tradition, at udpegninger sker, så der så vidt muligt udpeges repræsentanter for forskellige, væsentlige samfundssektorer og interessenter.

"Alle har ikke et krav om at være med. Udpegninger er et politisk signal om, hvilken overordnet målsætning, der skal forfølges. Så længe denne politik lægges åbent frem, kan der selvfølgelig også foretages nogle prioriteter, f.eks. at man vælger forskningsstøtte til de store industrier frem for de små, bioteknologi-virksomheder, frem for skibsbygningsteknik osv."

Men repræsentanterne bliver inhabile, hvis deres eget firmas interesser eller deres branches mere snævre interesser er i spil:

"Grænserne er ikke klare. Det er selvfølgelig ikke sådan, at en person fra biotekbranchen eller fra bryggerierne er inhabil i sager, der alment vedrører denne branche, for de er jo netop indsat i kraft af deres særlige, saglige erhvervs-mæssige kompetence på dette felt. Men der er bundet et almindeligt saglighedskrav, så personens firma ikke må underkaste personen særlige begrænsninger eller pålægge denne en bestemt rolle, underforstået i firmaets interesse."

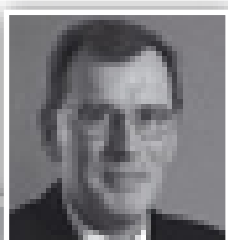
Videnskabsminister Helge Sander

Direktør Bruno Hansen, civilingeniør,
Europa-kommissionen, tidl. Novo-direktør

DANMARKS FORSKNINGSPOLITISKE RÅD

1. Formand, direktør Bruno Hansen, civilingeniør, Europa-kommissionen, tidl. Novo-direktør
2. Direktør Leif Kjærgaard, civilingeniør, Danisco
3. Klinikchef Liselotte Højgaard, overlæge, Rigshospitalet Professor
4. Svend Erik Hougaard Jensen, cand.oecon. Syddansk Universitet
5. Markedschef Lars Goldschmidt lic.techn., lic.merc.
6. Forskningschef Kirsten Jakobsen, lic.agro. Danmarks Jordbrugsforskning.
7. Bent Claudi Lassen, cand.agro. 58 år, Landbrugsrådet
8. Kirsten Blinkenberg Hastrup. dr.phil., dr.scient.soc., KU.
9. Direktør Nils Overgaard Andersen, professor, dr.scient. Niels Bohr Institutet

Formand Klaus Bock, forskningsdirektør Carlsberg
(udpeget af Videnskabsministeren)

GRUNDFORSKNINGSFONDEN

1. Formand Klaus Bock, forskningsdirektør Carlsberg (udpeget af Videnskabsministeren)
2. Torben M. Andersen, Professor, Institut for Økonomi, Aarhus Universitet (Indstillet af Rektorkollegiet)
3. Else Marie Friis, Professor, Paleobotanik, Naturhistoriska Riksmuseet, Stockholm
4. Gudmund Hernes, dir. UNESCO'S Educational Planning, UNESCO, Paris
5. Lauritz B. Holm-Nielsen, Rådgiver, Verdensbanken, Washington
6. Elsebeth Lynge, Professor i epidemiologi, KU
7. Gretty Mirdal, Forskningsprofessor, Institut for Psykologi, KU
8. Kell Mortensen, Forskningsprofessor, Materialers Fysik og Kemi, Forskningscenter Risø
9. Bodil Norrild Professor, dr. scient. Proteinlab., Panum, kU

Økonomiprofessor Nina Smith. Nationaløk. HH-Århus.

Det Frie Forskningsråd

1. Formand, Professor Nina Smith. Nationaløk. HH-Århus.
2. Professor, dr.phil. Carl Bache, engelsk, SDU
3. Vicedirektør Klaus Peter Bøgesø, H. Lundbeck A/S
4. Forskningsprofessor, dr.scient. Bent Tolstrup Christensen, Danmarks JordbrugsForskning
5. Forskningsdirektør Egon Bech Hansen; Danisco
6. Lektor Bente Aagaard Lomstein, Biologi, AU
7. Professor, overlæge dr. med. Ebba Nexø, Århus Kommunehosp.
8. Professor Mogens Nielsen, Datalogi, AU
9. Professor Preben Terndrup Pedersen, DTU

Direktør Peter Elv

Det Strategiske

1. Formand, direktør Peter Elv
2. Professor Poul Rind Christensen
3. Dekan dr. med. Mogens Holten
4. Direktør Greta Jakobsen, H. Lundbeck A/S
5. Direktør Bjørn Lykke Jensen
6. Forskningschef, professor
7. Forskningsdirektør, professor European Synchrotron Radiation Facility
8. Vicedirektør Jon Wulff Petersen
9. Forskningschef Jørgen Staiger

Ø

1. For
2. Adr
3. Adr
4. Fhv
5. Adr
6. Adr
7. Adr
8. Dir.
9. Vice
10. Re
11. Ac
- Th
12. Ko
13. Ac

Magtkamp i erhverv og forskningspolitik

Skal det være forsknings- eller erhvervs politik? Innovation eller forskning mellemstore eller den store industri? Analytikere g

Erhvervslivets privilegerede position

"Der er meget i den nuværende situation, der tyder på, at nogle organisationer og virksomheder får en privilegeret position i den offentlige meningsdannelse, hvis man ser på nedsættelse af forskningsorganer, Erhvervsministerens Tænketaank, Statsministerens Globaliseringsråd m.m. Tidligere var der større tradition for, at det var 'arbejdsmarkedets parter', som blev inddraget, men under denne regering er det helt tydeligt, at arbejdsgiverne i Dansk Industri og de store virksomheder inviteres med", siger magtforsker, professor Ove Kai Petersen.

"Erhvervslivets privilegerede position" er et kendt politologiske begreb om politisk indflydelse, hvor der forlods i selve processen tages udtalt hensyn til erhvervslivets interesser og behov i den politiske beslutningsproces, i den offentlige forvaltning, i lovgivningen m.m. I de politiske og administrative konsultationer indtager selskabsdirektører en privilegeret position, fordi de – og ikke interessegruppeledere fra arbejdstagere, miljøorganisationer m.m. – primært er udpegede i deres egenskab af "offentlige tjenere" (iflg. den amerikanske politolog Charles A. Lindblom, 1977).

Ove Kai Petersen siger, at begrebet om "erhvervslivets privilegerede position" stammer fra amerikansk politologi, som overført på bestemte perioder i Europa såmænd også kunne handle om "arbejdstageres privilegerede position". Men sådan er det ikke aktuelt i Danmark.

Han understreger, at tendensen til en privilegeret position for disse parter især slår igennem i de midlertidige råd, som skal give bud på aktuel eller fremtidig samfundspolitik, mens de mere permanente råd fortsat har en mere traditionel repræsentation.

"Den privilegerede position betyder, at nogle får adgang til den politiske meningsdannelsesproces, som andre ikke får. Man skal dog være opmærksom på, at råd i sin afklaringsproces arbejder med underudvalg, hvor andre kan få lejlighed til at præsentere sine dagsordener. Men det er selvfølgelig rådets repræsentanter – inkluderet de privilegerede parter – som konkluderer og stiller de endelige forslag".

jØ

"Regeringens udpegninger til forskningssystemet og de lagte strategier ligner et langsomt strategiskifte væk fra betoning af de middelsmå og innovative virksomheder over mod de højteknologiske og store danske firmaer", tolker magt- og organisationsforskeren, professor **Ove Kaj Pedersen** fra Handelshøjskolen i København.

Det er den store industri – herunder den forskningstunge højteknologi – som ved en umiddelbar betragtning har vundet magtkampen om prioriteringen af den offentlige forskning.

Skiftet sker ikke uden *erhvervspolitiske gnidninger* – som også afspejler sig i kontroverser mellem Venstre og Konservative og støttepartiet Dansk Folkeparti, hvor de sidste f.eks. har været skeptiske overfor Højteknologifonden.

Forskningspolitisk skifte?

"Regeringens udpegninger hænger jo meget godt sammen med regeringens strategi om tættere relation mellem offentlig forskning og erhvervslivet, om forpligtende samarbejder, osv. Det er en strategi rettet mod en relevans- og nytte-orientering ud fra en erhvervs politisk synsvinkel", siger **forsknings-eksperter Hanne Foss Hansen**.

"Det ligner en prioritering af de store, forskningstunge virksomheder i den offentlige forskningsindsats, og når det er de samme firmanavne, som går igen, skyldes det ikke bare en favorisering af bestemte firmaer, men at der simpelthen er relativt få danske firmaer i den gruppe at tage af", siger hun.

Er det filosofien om "Hvad der er godt for erhvervslivet, er godt for Danmark", der ligger bag strategien, herunder udpegnings af indstribtoppen?

"Det er der som bekendt forskelligt syn på. Nogle – herunder regeringen – mener at forskningspolitikken hænger nøje sammen med erhvervs politikken. Andre vil indvende, at det er uklogt at prioritere indsatsen på den måde; at ud fra en klassisk arbejdsdeling burde grundforskningen være det offentlige særlige felt mens erhvervslivet sørger for det produktionsrelevante", siger Hanne Foss Hansen, der slutter:

"Det vigtige spørgsmål er så, *hvad* den øgede prioritering af erhvervsmæssig relevans betyder for det øvrige system? Den nye model med flere strategiske organer og med erhvervsfolk i toppen berører jo ikke direkte de faglige forskningsråds 'frie' prioriteringer - bortset fra hvis alle nye bevillinger går

til de strategiske indsatser. Når balancen forskydes, er det et problem for grundforskningen – og man kan frygte, at det er en af omkostningerne ved regeringens prioritering".

Innovationsinteresser: Kæmpe mangel

Også en anden strategisk interesse – en innovationsside, der rivaliserer med forskningen – har tilsyneladende ikke fået fodfæste i systemet. Denne gruppe, som er baseret i den danske erhvervsstrukturs små og mellemstore virksomheder, betoner innovationsvilkår – dvs. processer, der forfiner ideer og produkter – som den bedste måde at forbedre dansk erhvervslivs konkurrencevilkår. Her er man skeptisk over for en ensidig satsning på enkelte højteknologiske områder, f.eks. nanoteknologi, som også alle andre lande satser på. Denne uhomogene gruppe har for tiden sit bedste talerør i MANDAG Morgens "Innovationsråd".

“

Det er Tordenskjolds soldater fra firmaer, der rager op i landskabet. Hovedproblemet er ikke, at de store er med, men at andre erhvervsgrøner *ikke* er med

"I den overordnede vækststrategiske debat lyder spørgsmålet for tiden i alle lande: Hvad skal man bruge de sparsomme ressourcer på? Hvad kan vi, som andre ikke kan? Det kræver noget at være verdensmestre, man kan ikke være det på alle felter. Og den strategi handler om fravalg", siger **redaktør Mikael R. Lindholm**, medlem af MMs Innovationsråd. Her bifalder man i princippet regeringens udtalte ambition om, at forskningsindsatsen skal være mere brugerdrævet.

"Planen har regeringen realiseret ved at sætte nogle erhvervsfolk ind. Men der er en vis monotoni i, hvilke virksomheder og brancher, der er på banen. Der er en underlig entydig fokus på forskning, alt imens Danmark faktisk ikke er særligt gode til at skabe forskningsbaseret erhvervsvækst. Der er strategisk set et kæmpe hul i regeringens udpegninger, når det gælder fokus på de kompetencer, relationer og samarbejde, som skaber den særlige danske innovationsevne".

Lindholm siger, at der mangler repræsentation for alle de små og mellemstore virksomheder, som klarer sig på trods af, at de *ikke* har en stor forskningsindsats. Og så mangler A.P. Møller, der er den største danske virksomhed, samt ISS, der jo står for

ervs- tikken

skning? Til fordel for de små og
giver deres bud

hele ”den lavtuddannede servicesektor, hvor Danmark netop har nogle unikke erfaringer”.

Dansk Handel og Service: De store firmaer og industrien styrer

Arbejdsgiverne i Dansk Handel & Service – som lægger vægt på de blødere kompetencer, herunder humaniora – tabte kampen om, hvor vægten skal ligge i den offentlige satsning på forskning.

”Udpegningerne afspejler en tankegang, som er mindst ti år bagud, hvor man lige har forladt landbrugssamfundet, for at gå ind i industrisamfundet. Helt generelt er Danmark et land med små og mellemstore virksomheder. 72 pct. af alle privatansatte danskere arbejder i firmaer med under 100 medarbejdere.

Der er her skoen trykker, hvis politikerne vil fremme erhvervsudviklingen. Det er ikke hos de store firmaer, der i nogen grad er selv-kørende med egne forsknings- og udviklings-afdelinger”, siger **udviklingschef Jacob Lund** fra arbejdsgiverne i DHS.

”Der er væsentlige erhvervsfelter, som er totalt underrepræsenteret. Det er fint nok at have Microsoft med, men hvor er revisorerne, advokaterne og konsulenterne – dem som lever af vidensproduktion og som er de største aftagere af kandidater”.

Ved en umiddelbar betragtning er det de store danske firmaer, som har sat sig på systemet. Mange af de højteknologiske og produktionsrettede virksomheder er medlem af arbejdsgiverne i Dansk Industri, nogle er dog ikke, f.eks. Novo, fødevarerindustrien og de multinationale som Microsoft.

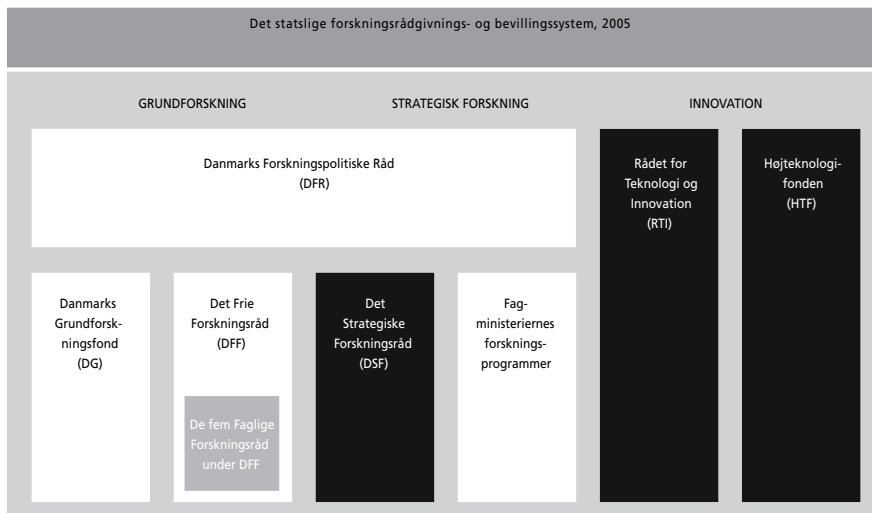
”Det mest påfaldende er måske, at det er de store og synlige, som har fået indflydelse”, siger udviklingschefen.

Har DHS tabt magtkampen til de industri-interesserne?

”Det er jo ikke en skam at blive væk, når man ikke er inviteret”, siger udviklingschefen fra Dansk Handel og Service, der i årevis har forsøgt at trænge igennem med en forståelse af, at forskning og innovation er betydeligt mere komplekst end det produktionsrettede.

”Vi tror såmænd ikke, at det er en bevist strategi, at man ensopret og stort set udelukkende har udpeget repræsentanter for den store industri. Det er Tordenskjolds soldater fra firmaer, der rager op i landskabet. Hovedproblemet er ikke, at de store er med, men at andre erhvervsgræne ikke er med. Det afspejler desværre en mangel på viden om kompleksiteten i et moderne samfunds udvikling”.

j

Regeringens nye cigarkasser

De ville forenkle forskningssystemet, men har skabt nye cigarkasser med mange overlap:
Rådet for Teknologi og Innovation, Det strategiske Forskningsråd og Højteknologifonden

Det har været regeringens erklærede politik at nedlægge råd og nævn, men samtidig har regeringen oprettet en *pærevælling* af råd og fonde på forskningsområdet, som lapper ind over hinanden: Rådet for Teknologi og Innovation, Det strategiske Forskningsråd og senest Højteknologifonden.

At der er problematisk overlap kom klart frem under lovbehandlingen af Højteknologifonden, hvor folketingsmedlemmer undrede sig over, hvorfor fonden ikke kunne administreres under Det strategiske Forskningsråd. Og af Rådet for Teknologi og Innovations årsberetning for 2004 fremgår for eksempel, at man har haft drøftelser af overlappende felter med Det strategiske Forskningsråd.

”Det er da umiddelbart modsigelsesfuldt, at regeringen siger, at man vil forenkle forskningssystemet og gøre det mere enstrengt, når man derefter opretter nye råd og fonde, der overlapper med delvis samme profil og indsatsområder”, siger forskningseksperthen Hanne Foss Hansen.

Regeringens fingeraftryk

”Der er den logik i cigarkasserne, at VK-regeringen ønsker at sætte sin dagsorden. Oprettelsen af flere cigarkasser med eget mandat, kommissorium og pengekasse er politi-

kernes måde at styre forskningens retning og regeringens strategier på forskningsområdet. Det er en styrkelse af satsningsområder eller mærkesager. Men det er også en måde at sætte et længerevarende fingeraftryk, når regeringen opretter en fond som Højteknologifonden. Når den er etableret, kan en ny regering ikke lige lave om på fundatsen, mens politikerne i langt højere grad fra år til år kan styre forskningsrådene gennem lovgivning og bevillinger m.m.”

Umiddelbart er det et administrativt tungere system:

”Og det er klart, at de forskellige organer kan bruge kræfter på at rivalisere med hinanden om politikernes gunst og om bevillinger. Men man kunne jo også forestille sig et scenario, hvor deres indsats samlet ville styrke den samlede ressourcetilførsel”, siger forskningseksperthen.

Men rivaliserende cigarkasser kan også betyde, at universiteternes basismidler og forskningsrådenes 'frie midler' prioriteres lavt – dvs. stagnerer eller beskæres?

”Det kommer jo helt an på, hvordan cigarkasserne finansieres: Om de følges af nye bevillinger eller om de skabes via omfordeling. Det bliver interessant at se, hvad der vil ske i den nærmeste fremtid”.

j

'Særlov' for Sanders ven

Mens alle andre forskningspuljer skal 'kvalitetssikres', så gælder det ikke Rådet for Teknologi og Innovation – under formandsskab af Videnskabsministerens ven, Fritz Schur jr.

Fritz Schur jr. er formand for Venstres Erhvervsklub, der skaffer penge til Venstres valgkamp. Schur er også udpeget af videnskabsminister Sander til at være formand for Rådet for Teknologi og Innovation (RTI), som i denne regerings tid har uddelt mere end 1,2 mia. kroner.

Det interessante ved RTI er rådets særstatus; dets uddelinger skal ikke igennem statslige forskningsmidlers normale "kvalitetssikring". Den kontrol, som Videnskabsministeriet har gennemtruffet skal gælde for alle de andre ministeriers forskningspuljer, gælder lige præcis ikke for Schurs RTI.

Loven om forskningsrådgivning blev ellers indført for at stramme kvalitetskontrollen med ministerienes løse forskningspuljer, hvoraf bare de sektorforsknings-lignende bevillinger er ca. 600 mio. kr. årligt. RTI er slet ikke omtalt i loven om forskningsrådgivning fra 2003. Her fremgår som et lovkrav til alle andre ministerpuljer på forskningsområdet, at Det strategiske Forskningsråd "inden de enkelte ministres uddeling af statslige forskningsbevillinger, der ikke er basisbevillinger knyttet til en bestemt institution, skal godkende uddelingsproceduren og foretage en forskningsfaglig vurdering af indkomne ansøgninger" (Forskningsrådgivningsloven §18, stk. 2).

Rådgiver og bevilger

Men Rådet for Teknologi og Innovation (nr. 419 fra 2002) er ikke omfattet af "kvalitetssikringen", fordi man har sin egen lov. Særløvens overordnede hensigt er at styrke teknologiudvikling og innovation i erhvervslivet, fx at støtte samarbejde og formidling mellem forskere og erhvervslivet, at støtte innovation og kommerialisering af forskningsresultater, at bidrage til medfinansiering af viden- og teknologibaserede firmaer.

Rådet skal rådgive ministeren om tilrettelæggelsen og udviklingen af den statslige indsats på innovationsområdet.

Rådets administration omfatter blandt andet udarbejdelse af overordnede prioriteringer og strategier for udmøntning af finanslovsbevillinger, fastlæggelse af principper og kriterier for tildeling af penge, behandling af konkrete bevillingsansøgninger.

Og det er ikke små statsmidler, som cirkulerer gennem RTI. Samlet set mere end 1,2 mia. siden Regeringens etablering af rådet i 2002. Hovedparten heraf er dog bevillinger til de godkendte teknologiske serviceinstitutter.

Årlig tilsagnsramme 545 mio.

I 2004 havde rådet således en tilsagnsramme på 545 mio. kr. (dvs. årets finanslovsbevillinger til fordeling evt. over flere år plus evt. annulleringer af tidligere års bevillinger). Bevillingerne knyttet til 2004 var dog

(Foto: Polifoto)

Fritz Schur har tætte personlige bånd til Statsministeren og til videnskabsminister Sander. Politikerne har skaffet Schur lønnede formandshverv i det offentlige. Schur har skaffet millioner til Venstres valgkamp. Og det forlyder såmænd også, at Sander bor i en af Schurs lejligheder på Kongens Nytorv, når Sander ikke er hjemme i Herning ...

samlet noget mindre.

Kilder fortæller, at han kører en klar teknologisk profil mod fremstillingsindustriens behov i modsætning til en mere forskningsbaseret profil, men at det på den anden side også ligger i RTIs felt. For nogle år siden skallede han da også de blødere dele af fx Teknologisk Instituts aktiviteter, erhvervs-service er her blevet nedprioriteret, fortæller det.

Den økonomisk tungeste del af RTI's opgaver er at styre området for "Godkendte teknologiske serviceinstitutter" (GTS). Videnskabsministeren godkender disse efter indstilling fra RTI, der fører tilsyn med området. RTI indgår således resultatkontrakter om udvikling af teknologiske kompetencer og gennemførelse af forsknings- og udviklingsaktiviteter med bred relevans for erhvervslivet. Den årlige bevilling på dette område er ca. 240 mio. kr., hvoraf Teknologisk Institut (85 mio.) og FORCE-teknology (50 mio.) sidder på det meste.

Videnskabsministeren godkender også innovationsmiljøer (aktieselskaber) efter indstilling fra RTI, samt bidrage til helt eller delvis medfinansiering af etablering og drift af disse. Og efter indstilling fra RTI kan der bevilges medfinansiering til kommerialisering af nye ideer, opfindelser og forskningsresultater. I 2004 fulgte ministeren rådets indstilling om at forskellige miljøer - fx Syddansk Innovation, NOVI-innovation, Østjysk Innovation, CAT-Symbion, DTU-Innovation m.fl. - fik ialt 115 mio. kr. i 2004 til medfinansiering sammen med privat kapital.

Innovationskonsortier – som er tætte samspil mellem virksomheder og forskningsinstitutioner eller teknologiske servicepartnere - fik tilsammen bevilget 49 mio. kr. i 2004.

Rådet administrerer en erhvervs-ph.d.-ordning, og hertil var bevillingen i 2004 på 49 mio. kr.

Og så fordelte rådet i 2004 en bevillingsramme på 27,5 mio. kroner til 7 højteknologiske netværk. Den fordeling gik i fisk og måtte gå om, da nogle ansøgere fejlagtigt blev diskvalificeret på *teknikaliteter* (se FORSKERforum 179).

600 mio. af andre ministeriers puljer "kvalitetssikres"

Der er ikke lovkrav om, at RTI "kvalitetssikres" på linie med andre ministeriepuljer. RTI har dog i nogle tilfælde ladet forskningsrelaterede ansøgninger gennemgå "en forskningsmæssig vurdering" i Det strategiske Forskningsråd, hvorefter rådet suverænt besluttede, hvilke ansøgninger, der skulle imødekommes. Der er konkrete aftaler med alle andre ministerier, der har forskningsmidler, der uddeles efter ansøgning. De største runder, som Det strategiske Forskningsråd har kvalitetssikret er Energistyrelsens energiforskningsmidler (EFP), Fødevarerministeriets forskningsprogrammer og Miljøministeriets pesticidforskningsmidler. Dertil kommer Arbejdsministeriets, Socialministeriets, Erhvervs- og Boligministeriets, Sundhedsministeriets og Udenrigsministeriets forskningsmidler.

I alt handler det om, at (sektorministerielle) forskningsbevillinger på ca. 600 mio. løber igennem rådets kvalitetssikring hvert år. Men Videnskabsministeriets eget RTI slipper ... FORSKERforum har forgæves søgt at få en kommentar fra Helge Sander.

jø

Resultat-adfærd

Universiteter og videninstitutioner kan ikke målstyres, siger forsker i 'værdibaseret ledelse'

RUC og kineserne

RUC har bevaret en stor naturvidenskabelig basisuddannelse ved at trække kinesere ind på de pladser, danskerne ikke ville have. Men regeringen fjerner støtten til studerende fra ikke-EU-lande – og så kommer RUCs naturvidenskab under pres

RUC har siden efterårssemesteret 2004 haft en god søgning fra kinesere til deres naturvidenskabelige basisuddannelse. Knap 40 blev der optaget i efteråret, en tilsvarende mængde her i februar og omkring 60 til september. På den måde har universitetet sikret sig taksameterpenge og dermed en vis volumen, fordi danskerne svigter. I sommer blev der kun optaget 60 på den dansksprogede basisuddannelse, hvilket svarer til mellem halvdelen og to tredjedele af kapaciteten.

Men nu bliver der længere mellem de kinesere, der får sig en billig, naturvidenskabelig bachelorgrad i Roskilde. De har nemlig kun skullet betale de skønnede ekstrakomkostning, der er knyttet til at være udenlandsk studerende, omkring 15.000 kr. Dertil har den danske stat betalt taksameterpenge på omkring 65.000 kr. per stk.

Men efter nogen tvivl om datoen ser det nu ud til, at ikke EU/EØS-studerende skal betale omkring 70.000 kr. per bachelorår efter 1. august 2006. Det vil sige, at RUC endnu kan optage to hold i efteråret 2005 og vinteren 2006, men herefter vil ansøgerantallet formentlig falde.

Altsammen bliver det konsekvensen af L114 om ændring universitetsloven med bl.a. opkrævning af betaling for visse udenlandske studerende. Lovforslaget vedtages inden 1. maj i Folketinget.

Rekrutteringsproblemer på nat

"Der kommer et dyk i antallet af ansøgere, men hvor stort det bliver, ved vi ikke. Men det vil jo være påvirket af prisen," siger studieleder på den naturvidenskabelige basisuddannelse, **Jens Højgaard Jensen**, der dermed må se mulighederne for et bedre optag forringet.

"Projektet er jo startet, fordi vi gerne vil have en engelsk parallel til den danske uddannelse. Men også fordi vi på nat-området har rekrutteringsproblemer i øjeblikket, så

der kan vi godt bruge nogle kunder i butikken. Og der har den store koncentration af kinesere fungeret som en kick-start af projektet," siger han, der arbejder på at skaffe en mere divers sammensætning af nationaliteter på basisuddannelsen. Sidste år var 35 ud af 40 på den engelske uddannelse fra Kina.

"Vi ønsker jo på lang sigt, at det skal være en engelsksproget uddannelse for amerikanere, litauere, tyskere og kinesere, og der er da også flere og flere fra EU, der søger. Men det er svært at vide, hvad man skal gøre for at sprede budskabet," erkender studielederen.

RUC-rektoren: Større studieafgift kan holde kineserne borte

Rektor Henrik Toft Jensen er også usikker på, hvad der sker, når studenterbetalingen slår fuldt igennem:

"I øjeblikket betaler de 15.000 kr. for at studere hér og det viser jo, at de er parate for at betale. Men hvis udgiften kommer op på det engelske niveau, så bliver jeg lidt nervøs," siger han. Hans formål med at have en engelsk bacheloruddannelse er først og fremmest at tilbyde danske studerende et internationalt studiemiljø, for den engelske uddannelse er også åben for danskere. Dernæst ønsker han, at der er en balanceret sammensætning af danskere, europæere og folk fra den tredje verden på den engelske streng:

"Jeg er ikke så bekymret for, om vi får nok ansøgere, men jeg kan godt være bekymret for, om de studerende fra den tredje verden også søger, når afgiften kommer op. Og om sammensætningen dermed bliver mindre ideel, end vi gerne ville ha," siger rektor.

Hidtil er nedgangen af de naturvidenskabelige studenter blevet klarer uden fyringer af undervisere, men hvis der er ledige stillinger på naturvidenskab, så bliver de ikke genbesat.

Danske universitetsrektorer tjener stort set det samme, uanset om de sidder på en stor eller en lille institution (se oversigt side 19). Sammenlignelighed i lønnen – og ikke den absolutte løn – synes derfor at være den mest betydningsfulde faktor, når rektorlønningerne forhandles med arbejdsgiverne, konstaterer docent Verner C. Petersen fra Institut for Ledelse ved Handelshøjskolen i Århus. Han forsker i "værdibaseret ledelse og selvorganisering", herunder hvad regler og målinger betyder for lederes og medarbejderes adfærd.

Verner C. Petersen stiller sig tvivlende over for den positive værdi af *målstyring* via lønincitamenter og resultatkontrakter på universiteterne. Han er generelt meget skeptisk overfor det seneste tiårs politik, hvor statsinstitutioner styres gennem virksomheds- og direktørkontrakter med mål, der skal nås, i stedet for at lade institutionerne selv sætte sine mål: "Ikke-målelige værdier, som er vigtige på et universitet, eroderer – med en tendens til at gøre alt, hvad der er måleligt, vigtigt ..."

Universiteter er læresteder og videninstitutioner, der ikke kan måles på traditionelle kriterier:

"Vigtige elementer af 'god ledelse' kan kun meget indirekte eller slet ikke registreres: Hvordan måles det, at ledelsen giver de ansatte rammer, så de kan lave kreativ forskning? Hvordan måles det, hvordan der opnås ny erkendelse igennem grundforskning? Hvordan måles vidensoverførsel til erhvervslivet - ud over gennem udvendige mål som antallet af patenter og lign.? Hvordan måles de brede kompetencer, som vidensamfundet kræver, hos kandidaterne?", spørger Verner Petersen.

Kortsigtede og kvantificerbare mål

Han frygter, at både institutionernes udviklingskontrakter og rektorers resultatkontrakter bidrager til en pervertering af indsats og mål:

"Med kvantitative mål for succes i forskning - fx med arbitrære mål med 1,2 artikler pr. vip'er, citationer pr. vip'er eller lignende – kan det give anledning til pervertering af bestræbelserne hos til ansatte i retning af kvantitet uden nogen særlig originalitet eller mening. Man gør, hvad man bliver målt på – ikke nødvendigvis, hvad man finder mest fornuftigt og relevant. En sådan adfærd kan have direkte negativ indvirkning på forskningens originalitet, langsigtede virkning, innovationsevne, undervisning m.m."

Grundlæggende frygter Verner C. Petersen, at resultat-tænkningen medfører en forskydning af ressourceindsatsen i retning af aktiviteter, der indgår i det kvantitative resultatmål og væk fra aktiviteter, der ikke kan registreres, men som måske er mere vigtige: "Ved opstilling af kortsigtede og kvantificerbare kontraktmål vil man på kort sigt kunne nå de tilsigtede mål. Men på læreanstalterne kan instrumentet langsigtet give negative virkninger, som desværre kun viser sig umærkeligt over tid, så det er svært at placere ansvaret på fx de kvantitative mål.

jØ

nbc

Se TEMA: Rektorlønninger s.18-19

Rektor Pallesen scorer højeste hyre

De nye lønformer gav lønhop til rektorerne, men ellers er der store overensstemmelse mellem danske rektorerens lønninger, viser FORSKERforums lønoversigt

Rektorer som er udpeget efter den nye universitetslov har fået et gevaldigt lønhop i forhold til de to sidste valgte rektorer (fra RUC og Aalborg). Det har hovedsagelig sin forklaring i, at de udpegede får et åremålstillæg, et "risikotillæg" på 15-25 pct. oveni den ordinære løn.

Ikke overraskende er det DTUs rektor Lars Pallesen, som ligger i toppen og det er endda uden at medregne den fri bil til en værdi af ca. 75.000 kr. i 2004, som Pallesen kørte rundt i, indtil ministeriet satte en stopper for den ulovlige ordning. Herved kom Pallesens total løn op på 1.375.000 kr. – hvilket gør ham til den suveræne topscorer blandt rektorerne.

Men ellers ligger lønningerne – som FORSKERforum har fået via aktindsigt - forbavsende tæt, når man ser på de udpegede, der har fået åremålstillæg. De fleste lønninger ligger tæt omkring 1.150.000 kr. Det er marginalerne som skiller mellem KVLs, CBS's, Handelshøjskole-Aarhus', IT-universitetets, Farmaceut-universitetets og DPU's rektorer – dog har sidstnævnte et lille efterslæb formetlig som følge af, at pædagogikken på DPU ikke har så høj status i Finansministeriet som fx IT.

KUs kommende rektor står godt i lønforhandling

KU's rektor – som fortsat er valgt efter den gamle ordning – har ikke åremålstillæg og er derfor dårligere lønnet end de fleste af de førnævnte rektorer. Og på trods af det manglende åremålstillæg vil det måske forbavse nogle, at hun tjener mindre end rektoren på Handelshøjskolen i Aarhus eller IT-universitetets rektor, når man tager KUs størrelse og rektoransvaret i betragtning.

Men KUs kommende rektor vil stå godt i en kommende lønforhandling. Dels vil der være et åremålstillæg på 200.000 kr. og dels kan der henvises til, at KU-rektorens ansvar er større end DTU-rektorens, så her kan der hentes yderligere ansvarstillæg hjem. Det kan forudses, at den kommende KU-rektors samlede løn vil komme op i nærheden af 1,4 mio. kr.

Sammenlignelighed vigtigste faktor

"Det er pudsigt, at man stort set ender med nogenlunde samme løn på tværs af institutioner. De, som har forhandlet lønnen i Finansministeriet og i AC har åbenbart ikke villet eller haft indsigt til at differentiere. Så måske er sammenlignelighed i lønnen og ikke den absolutte løn den mest betydningsfulde faktor, når der skal forhandles løn", siger docent Verner C. Petersen fra Institut for Ledelse ved Handelshøjskolen i Århus. Han forsker i "værdibaseret ledelse og selvorganisering", herunder hvad regler og målinger betyder for lederes og medarbejderes adfærd.

"Der er da en forbavsende overensstemmelse i lønningerne på trods af, at institutionernes størrelse, bredde, budgetter osv. er meget forskellige. Man kunne måske have forventet en noget større variation målt på ansvaret og markedsværdier. Det forbavser måske ikke, at DPU's rektor for det pædagogiske område er lavest rangeret, mens der trods alt er forskel på volumen i Handelshøjskolerne i København og Århus, hvilket ikke afspejler sig i lønforskelle. Og IT-universitetet er måske et højrioriteret politisk område, men der er trods alt kun 40 VIP'ere, hvilket slet ikke kan måle sig de tusinder på KU".

“ Man kunne måske have forventet en noget større variation målt på ansvaret og markedsværdier
Docent Verner C. Petersen

Lektorlønninger sakked agterud

Docenten mener ikke, at lønniveauet er bemærkelsesværdigt højt i forhold til institutionernes størrelse og rektorernes ansvar. Han vurderer, at det kunne være højere hos rektorerne med det største ansvar og på områder med høj markedsværdi. Men han vil ikke sammenligne det med det noget højere lønniveau hos direktører i den private sektor, der kan måles meget kontant på deres økonomiske resultater.

Man kan sammenligne rektorlønnen med gennemsnitlige lektorlønninger på 400.000 kr.: "Det er jo ikke noget urimeligt misforhold, hvis man sidder med ledelsesopgaver for en større institution. Men hvis vi skal have amerikanske tilstande, hvor folk skal lokkes på lønnen, så bliver lønjagten det vigtigste, og det forvrider arbejdet på disse læreinstitutioner", siger docenten og tilføjer: "... men det bør måske tilføjes, at lektorlønninger og uddannelsesområdets lønninger nok er sakked agterud i forhold til andre grupper i dets seneste tiår".

England: Løn fastsættes efter ry og markedsværdi

Hvis man derimod sammenligner med England er danske rektorer lavtlønnede, viser

lønoversigten over de 162 ledere af videregående uddannelsesinstitutioner i England (universiteter, colleges, akademier, ingeniørskoler m.m.). Her rekrutteres rektorer (vicechancellors) på deres ry og markedsværdi – og de højstlønnede har fået fordoblet deres lønninger over det seneste tiår. Det betyder, at den suveræne topscorer - rektor L. Tyson på London Business School, hvis rektorløn skal måle sig med erhvervslederens – får 3.4 mio. kr. om året (310.000 £). Men toplønningerne på lidt over 2.3 mio. (210.000 £) årligt er dog mere den almindelige topløn, for eksempel for rektorerne på UCL, Kings College m.fl.

I England er det ikke den videnskabelige kvalitet, som dikterer lønnen, men mere business og markedskræfter. Cambridges rektor ligger helt nede omkring hitlistens 20. plads med lønninger omkring de 2,1 mio. Og Oxfords ligger faktisk under mange andres lønninger på en 61. plads med bare 1.7 mio.

Det gennemsnitlige lønniveau for universitetsrektorer, som er nr. 35-70 på listen (fx Manchester, Glasgow, Liverpool, Keele, Kent, York), ligger omkring 1,75 mio. kr.

Og de typiske sekunda-institutioner, som er nr. 100-130 på listen, ligger mellem 1,2-1,4 mio. kroner. (Alle lønningerne fremgår af THES oversigt over lønningerne for 162 ledere af uddannelsesinstitutioner, dvs. universiteter, college, ingeniørhøjskoler, kunstakademier m.m. (25. febr. 2005)).

Hemmelige resultatkontrakter for to rektorer

Mens der i andre lande – fx England, Sverige og USA – er stor åbenhed og offentlig interesse om cheflønninger i det offentlige, så hersker der i Danmark en blufærdighed om lønninger som noget, der tilhører privatsfæren. Nogle universitetsforvaltninger gav dog umiddelbart aktindsigt, da FORSKERforum bad om oplysninger om lønforhold. Men enkelte forvaltninger lavede et koordineret forsøg på at forhindre offentliggørelse af rektorlønningerne.

De fleste universitetsrektorer har ingen personlig resultatkontrakter. Farmaceut-universitetets og IT-universitetets rektorer har muligheden, men har ikke fået den lavet.

De to eneste rektorer med en resultatkontrakt vil ikke offentliggøre den. DTUs og DPU's rektorer's hemmelighedskræmmeri skiller sig suverænt ud, for FORSKERforum fik uden videre udleveret resultatkontrakterne fra alle direktører i sektorforskningen (se næste nummer).

Uden at kende indholdet i DTU-rector Pallesens og DPU-rector Lars Henrik Schmidts resultatkontrakter kan de kaldes store succes'er, målt på at de fik udbetalt næsten hele maksimumrammen i 2003. Pallesen fik 168.814 – hvilket gør Pallesen til en

REKTORLØN på universiteterne: Grundløn, tillæg, resultatløn (2003), evt. direktørkontrakt, totalløn (inkl. pension).

Institution	Grundløn	Tillæg	Resultatløn	Dir.-kontrakt	Totalløn
KU	Lr. 40 640.269	Pers. 59.654 Tillæg 152.916 Engangs 85.000 - ikke åremål	-	Nej	1.078.000
Aarhus	lr. 39 577.584	Person 166.289 Person 59.655 Engangs 80.000 - ikke åremål	-	Nej	980.000
SDU	lr. 39 577.584	Kval. 205.245 Åremål 195.709	-	Nej	1.110.000
CBS	lr 39	Chefløn 215.124 Åremål 198.180	-	Nej	1.157.000
KVL	lr. 39 577.584	Funkt. 146.056 Kval. 93.029 Åremål 187.527	-	Nej	1.165.000
Aalborg	skalatrín 52	Rektort. 167.219 Pers. 14.717 - ikke åremål	-	Nej	888.000
HH-Århus	lr. 39	Kval. 263.019 Åremål 134.497	-	Nej	1.138.000
RUC	lr. 39	Funktion 128.844 Person 59.652 - ikke åremål	-	Nej	885.000
DPU	lr. 39 577.584	Funktion 209.315 Opbygning 54.654	60.000	Hemmelig	1.024.000
DFU Farmaceut	lr 38 opkval. 39 577.584	Chefløn 174.430 Åremål 135.360	112.800	(ugjort)	1.117.000
IT-uni.	lr. 38 opkval. 39 577.584	Chef 197.686 Åremål 193.849	(116.290)	(ugjort)	1.132.000
DTU	lr. 39 577.584	Person 225.539 Åremål 199.987	168.814	Hemmelig	1.297.000

Bemærkninger:

- Kilde: Aktindsigt på de enkelte universiteter
- Ca. løn pr. 1.okt. 2004 med forbehold for fejl
- Resultatlønnen gælder for året forud, 2003
- (...) betyder resultatlønsramme, der ikke er udmøntet
- Værdi af fri bil for DTUs rektor ikke inkluderet

98 pct.'s succes. Og Lars Henrik Schmidt fik 60.000 kr. ud af en ramme på 70.000 kr.

"Det er da pudsigt, at rektorerne næsten får udbetalt hele resultatlønnen. Enten har rektor Pallesen været en total succes. Eller også kan resultatkontrakten være udformet på en så løs måde, at der udløses penge for noget, som egentlig bare hører til rektorens almindelige arbejde. Men det kan vi ikke vide; det er en privatsag mellem rektoren og Videnskabsministeriets departementschef", konstaterer Verner C. Petersen.

Han finder det underligt, at rektorerne ikke vil ud med deres resultatkontrakter –

og at den slags kontrakter i det hele taget er undtaget fra retten til aktindsigt, jf. offentlighedsloven: "Det er da en besynderlig modsigelse, at rektors resultatkontrakt skal påvirke universitetets udviklingsretning, men at kontrakt og succeskriterier opfattes som en privatsag, der ikke vedrører offentligheden eller medarbejderne".

jØ

FORSKERforum behandler i næste nummer sektorforskningsinstitutionernes direktørlønninger og deres personlige resultatkontrakter.

Forskningsfortrængning: Arktisk forskning

Dansk arktisk forskning er blevet halveret i de seneste år, fordi kryosfære-forskning (is og sne) er tværfagligt og ikke hører til GEUS' eller universiteternes kerneinteresser. Derfor skæres der i dansk isforskning, fortæller to forskere

Alle snakker om polhavet og indlandsisen: På konferencerne i Rio og Kyoto udtrykkes der stor bekymring over, at indlandsisen forsvinder, og at der bliver mindre og mindre is i havene. Mindre havis kan nemlig påvirke dybtvandsdannelsen, en cirkulation, der groft sagt sikrer den varme Golfstrøm. Stopper den, kan vi på ti år opleve et klimaskift, der svarer til en ny istid. Og indlandsisen har et potentiale til at hæve vandstanden i verdenshavene med syv meter, hvis den smelter. Alene indenfor den første meter bor mere end 100 mio. mennesker globalt.

Så smeltningprocesserne er altså relevante problemstillinger at få indblik i. Hvilket man da også har opdaget i England, Tyskland, Canada og ikke mindst Norge, hvor forskningen i Arktis oprustes og styrkes. Desværre bliver der bare mindre og mindre af dens slags forskning i Danmark, der ellers i kraft af rigsfællesskabet med Grønland har et helt enestående forskningsfelt i verdens største *nationale* iskappe.

For tværfagligt

Alligevel må forskerne kæmpe for bare at finde løse midler til basismonitoring af havisens bevægelser og indlandsisens afsmeltning.

"Vi har haft mange nedskæringer på GEUS i de seneste år, og under sådan en reduktion satser man på kerneområder, mens grupper, der arbejder med marginalområder, forsvinder," siger **Carl Egede Bøggild**, der er seniorforsker på GEUS og forsker i indlandsisens afsmeltning.

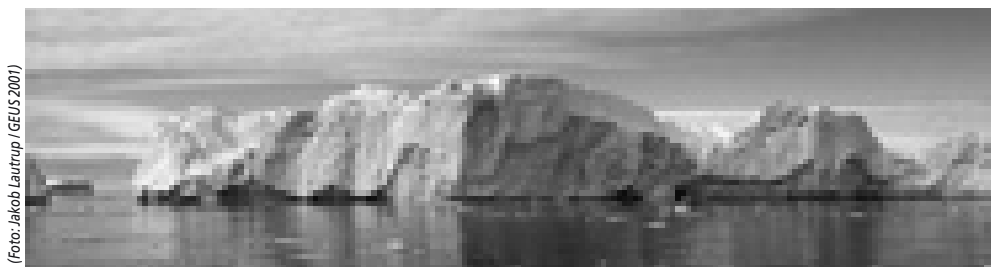
"Kryosfære-forskning er tværfaglig. Jeg har haft fysikere, geofysikere, ingeniører, geologer og geografer tilknyttet, og dermed bliver det ikke ordentligt forankret. Det falder ikke naturligt i en fagpyramide, og derfor er det et lettere offer for nedskæringer," forklarer han, der har måttet se sit område reduceret fra seks faste medarbejdere til en halv fast og en hel løs. I dag lever han næsten kun for de midler, han kan rejse til sin egen løn og det feltarbejde, der er nødvendigt for at opstille og kontrollere de jordstationer på indlandsisen, der sender data til Danmark.

"Det burde ikke være forskningsrådenes opgave at laves basismonitoring, det er en dansk forpligtelse, og det vil de da heller ikke. Så når vi søger, må vi forbinde det med højprofil-forskning - og det lykkes som regel også," siger han.

International forskning nedprioriteres

Samme situation oplever lektor **Leif Toudal Pedersen** fra Ørsted-DTU, der ved hjælp af mikrobølgesatellitdata monitorer havisens

udbredelse, afsmeltning og type. Til trods for at hans data bliver brugt af alle, der opererer i Arktis, både videnskabelige ekspeditioner, sportsekspeditioner og olie- og transportfirmaer, så er hans område også blevet

(Foto: Jakob Laurrup / GEUS 2001)

reduceret fra seks mand til to – der sidder for løse midler.

"Vores forskning er satellitbaseret og det betyder, at det kan andre også gøre. Så hvis vi forsvinder, eller ikke leverer data nok, så vil de aktiviteter opstå andre steder, hvor finansieringsmulighederne er bedre. Og så vil det være andre nationer, der står for kortlægningen og den ekspertise, vi har, vil forsvinde," siger Leif Toudal Pedersen.

Hvad indlandsisen angår, kan Carl Egede Bøggild ikke se for sig, at udenlandske interessenter vil forske:

"Der er ikke tradition for at et land laver basismonitoring i et andet land. Så alle sidder og venter på, at Danmark gør noget. Alle de internationale organisationer, der arbejder med klima-effekter, pointerer, at de mangler flere data. Og Danmark har da også forpligtet sig til via FN til at indrapportere de data. Men man lukker simpelthen øjnene for, at man tilhører et internationalt samfund, hvor man også har forpligtelser, det være sig formelle eller moralske," siger Carl Egede Bøggild.

Han påpeger, at de danske myndigheder i sparesituationer prioriterer den danske og den grønlandske geologi, for eksempel forskning i muligheden for miner i Grønland, i stedet for at prioritere internationale behov.

"Man har trukket polarforskningen mod det lokale, selvom behovet aldrig har været større globalt. Den politiske overvejelse er, om man får en grønlandsk politiker på nakken, når man skærer ned. Og så bliver det udslagsgivende for, hvor der skal skæres. Meldingen er, at hvis jeg ikke kan retfærdiggøre min forskning overfor Grønland, så kan man diskutere dens berettigelse."

Hjerneflugt

Begge forskere har sine tvivl om, om det kan lade sig gøre at genopbygge forskningsfelter, der systematisk bliver nedprioriteret:

"Det er næsten umuligt at starte det op

igen, for de folk der har ekspertisen, er væk. Der sker en hjerneflugt. Der flourer en underskov af ph.d-studerende, men der er ikke penge til at ansætte dem, og så de rejser væk med deres viden. Og muligheden for at føre

forskningen videre bliver kraftigt reduceret," siger Leif Toudal Pedersen.

Carl Egede Bøggild supplerer:

"Det lykkedes mig i en periode, hvor finansieringen var til stede, at opbygge en meget stærk gruppe, men den forsvandt lige så hurtigt igen. Det kan også lykkedes igen, men det skal ikke ske mange gange, før renommeet bliver blakket og internationale forskere ikke vil tage hertil. Så det er begrænset, hvor mange gange man kan bygge op for derefter at rive ned. For faggrupper, der er så attraktive som vores, skal man virkelig stimulere folk for at de bliver. Ellers bliver de headhunted til udlandet."

Udlandet ved mere om Grønland ...

Så Danmark på vej mod en situation, hvor lande uden for rigsfællesskabet ved mere om, hvad der foregår, end danske forskere?

"Helt klart, det kan man roligt sige," siger de to forskere i munden på hinanden og fremhæver Alfred Wegener Institutet i Tyskland og Norsk Polarinstitut som institutioner, der har formået at samle al arktisk forskning i et tværfagligt centrum og dermed har undgået den nedskæring, der følger med at være marginale og spredt ud over flere universiteter og sektorforskningsinstitutioner.

"Men det ligger ikke lige i kortene pt., at vi får et sådant center i Danmark. Der er et skrigende misforhold mellem den offentlige interesse for kryosfæreforskning og de investeringer, staten gør i det. Der sker simpelthen ikke noget," siger Carl Egede Bøggild.

Koordinationsudvalget for Forskning har i januar 2005 nedsat et udvalg, der skal sætte fokus på arktisk forskning. Udvalget påpeger i en rapport, der kan ses på www.forsk.dk, at der bør formuleres en målrettet national strategi for arktisk forskning for at bryde den negative spiral.

nbc

Lektorstillinger til alle adjunkter

Institut for Økonomi, Politik og Forvaltning i Aalborg har fundet en måde at tackle generationsskifteproblematikken på: Man bruger eksterne midler aktivt i karrieresystemet, så der faktisk bliver et lektorat til stort set hver adjunkt

Hvordan tackler man det generationsskifteproblem, at en lang række lektorer skal udskiftes inden for de næste fem til ti år – hvis man ikke har penge og stillinger til at holde på de ph.d'ere og adjunkter, der skal overtage stillingerne?

Jan Holm Ingemann, institutleder på Institut for Politik, Økonomi og Forvaltning på AAU, har fundet en løsning, som instituttet har praktiseret i de seneste tre år. Omkring halvdelen af instituttets forskning finansieres af eksterne midler – og i stedet for blot at bruge pengene til forskningsassistenter, så bruges de f.eks. på adjunkter og tidsbegrænsede lektorater. Således at medarbejderne er klar til at overtage de faste lektorater.

To adjunkter for ets pris

"Jeg kunne se på vores personalesammensætning, at vi ville få et problem om fem - ti år med at finde lektorkvalificerede personer, og dem kan man ikke lige støve op, når man har brug for dem. Især ikke i Nordjylland," forklarer Ingemann.

Løsningen er blevet et tostrengt karrieresystem, hvor der både findes en ordinær streng – typisk indenfor de områder, som ikke har mulighed for en stor ekstern finansiering, men som skal opretholdes, fordi de er afgørende for uddannelserne. Den ekstraordinære streng er så mestendels finansieret af eksterne midler: I forhold til adjunkter betaler universitetet dog et år ud af tre – typisk for undervisning.

"Vi får altså tre adjunkter for ets pris, fordi vi splitter tre adjunktår op i tre undervisningsår og søger ekstern finansiering til resten. Men de adjunkter, der er i den alternative streng, har præcis de samme betingelser som dem i den ordinære streng, der er altså ikke tale om et A og et B-hold. Alle dem, der er i vores karrieresystem, skal være klar til at overtage ordinære lektorater, det er målet," understreger han.

Halvdelen er eksternt

Siden midten af 1990'erne har det været instituttets erklærede ambition at ekspandere – og det er væsentligst sket for eksterne midler. Det er typisk penge fra forskningsrådssystemet og offentlige puljer, især har arbejdsmarkedsforskningen fået penge fra beskæftigelsesministeriet, arbejdsgivere og arbejdstagere. Seneste er en del private fonde og international finansiering, typisk EU-midler, kommet til.

Men der er ikke flere interne penge i systemet, end der altid har været. De bliver bare brugt mere langsigtet og konstruktivt:

Instituttet tænker ikke på eksterne midler som meget anderledes end basismidler, når det gælder stillingskategorier.

"Der er ikke noget hokus-pokus i det, det handler bare om at forvalte de begrænsede ressourcer med en større bevidsthed om både generationsskiftepolitik, personalepolitik, seniorpolitik og karriereudvikling på én gang," siger han.

Jan Holm Ingemann lægger vægt på at orientere de medarbejdere, der ikke har en fast stilling, så godt som muligt. Hidtil er det stort set lykkedes at finde en stilling til næste trin i karrieren, men hvis ikke det er muligt, så skal der meldes klart ud:

"Der kan være kortere perioder, hvor vi kun kan tilbyde deltidsarbejde som f.eks. ekstern lektor, men så melder vi det klart ud så tidligt som muligt. De unge skal føle sig ordentligt behandlet – og risikoen for at få et afbræk i karrieren er ikke større end i den ordinære streng."

Planlægning af generationsskifte

Institutlederen siger dog, at systemet kræver en del kreativ tænkning – og jo højere i karrieresystemet man befinder sig, jo mere kreativt skal der tænkes.

"Det er klart, at vi er nødt til at rette forskningen ind efter, hvad rekvirenten ønsker. Det kan ikke være anderledes på et institut, hvor omkring halvdelen af pengene til forskning kommer udefra. Men dem, der starter i den alternative streng med en eksternt finansieret ph.d., har i forvejen en inte-

Jan Holm Ingemann

resse i det felt, og derfor er der som regel rekvirent-interesse for feltet. Og dermed også mulighed for at finde ekstern finansiering til det videre karriereforløb," forklarer han.

Institutlederen har løbende MUS-samtaler med *de unge* forskere om, hvordan de fremtidige år skal planlægges og dermed også om, inden for hvilket område, der skal rejses penge. Med *medarbejdere over 55 år* kører han seniorsamtaler om, hvordan den sidste del af karrieren skal tilrettelægges. Så han er helt klar over hvilke faste stillinger, der ligger til at blive ledige.

"Der er en tendens til, at medarbejderne gradvist reducerer arbejdstiden i stedet for at holde op fra den ene dag til den anden. Vi regner med at dette generationsskifte vil være gennemført inden for fem til ti år, afhængigt af, hvor hurtigt det går med nedtrapningen."

nbc

RETTELSE til sidste nummer: Artiklen "Forskningsrådenes favoritter" s. 9 - vedrørende især samfundsvidenskab på Aalborg og RUC ...

KORREKTION vedr. tabel om vedr. samfundsvidenskab i sammenhæng med artiklen "Forskningsrådenes favoritter" s. 9: Nedenfor findes de korrekte tal i kolonnen vedrørende forskningsrådenes procentvise finansiering (den sidste lodrette kolonne). Korrektionen betyder, at RUCs og Aalborgs andel af forskningsrådenes bevillinger er betydeligt større end angivet i bladet.

Tak til de vågne læsere. Og undskyld til RUC og Aalborg.

Samfundsvidenskab: FoU-årsværk, totalbevillinger og bevillinger fra forskningsråd 2003			
Universitet	årsværk %	udgifter i alt %	f-råd %
KU	25	22	33
Aarhus	10	8	12
Syddansk	11	11	5
RUC	8	10	11
Aalborg	17	16	6
HH-Kbh.	21	21	18
HH-Århus	7	11	15
%	100	100	100
<i>total antal</i>	1204	-	-
<i>total mio.kr</i>	-	1133	66

Hokus-pokus videnskab og den svenske fornuft

Af læge og forfatter P.C. JERSILD

At tale om nationalkarakter er selvfølgelig kvalmende – men måske som selvbillede? En svensker er kedelig, men god til at organisere. Vi er ikke blændende konversatorer, men dygtige til at skrive memoranda, notater. En svensker formår, ikke mindst i internationale sammenhænge, at holde sig til sagen. Fremfor alt hylder svenskeren en grundmuret respekt for fakta. Vi er selvkritiske og fornuftige – og det erkender vi klædeligt – ind imellem en smule selvtilfredst.

Fornuftige med respekt for fakta?! Det er let at udmale et modbillede efter at have læst Jesper Jerkert og Sven Ove Hanssons antologi **"Vetenskap eller villfarelse"**. Fysikeren Hansson og filosofen Hansson har deres arbejde på Kungliga Tekniska Högskolan (men er også drivkræfter i den ideelle forening "Vetenskap og folkbildning", som udgiver tidsskriftet "Folkvett"). I antologien findes nitten bidrag bl.a. om "Er kreationismen videnskabelig holdbar", kvaksalveri og alternativmedicin - men såmænd også om pseudovidenskab ved svenske universiteter.

Og efter læsning må man spørge, hvorfor så mange svenskere hverken er særligt fornuftige, selvkritiske eller respekterer fakta? Det må man undre sig over i et land som roser sig af at være bedst i verden på folkeuddannelse, ikke mindst voksenuddannelse. Hvorfor holder så mange endda helt op på universitetsniveau fast ved overtro, fx troen på "pilekvist" – vandfinder, på at fysik og mystik hører sammen, at feminismen har noget vigtigt at hente i astrologien, at parapsykologiske fænomener bare "venter på" at blive beviste – og dertil lægger tusindvis af kroner på naturpræparater og hokus-pokusbehandlinger, som i bedste fald når op til placebo-niveau?

Jeg gætter på, at der findes to hovedforklaringer. Det som forener dem er kritikken af Oplysningen, fornuftstroen. I den kritik indgår en mistro, indimellem grænsende til had, mod naturvidenskaberne. Vi mennesker har en drift til at skabe os sammenhæng i tilværelsen, at finde om ikke "føle" så føle-

sesmæssigt acceptable forklaringer på at livet ser ud som det gør. Vi vil ikke bare være reducerede til lodder i en tombola styret af tilfældet. Dette ønske eller drift har ikke meget at hente i naturvidenskaberne. I naturvidenskaben findes ingen hensigt, ingen trøst. Den kolde og ubønhørlige naturvidenskab kan opleves som en trussel hos dem, som forsøger at skaffe sig en mening med livet. Samtidig er denne søgen efter en verdensforklaring overbevisende, når den er genuint oplevet, at den kræver respekt.

Den anden oplysningskritiske bevægelse – her forenklet kaldet postmodernismen – er ikke uskyldig. Den forsøgte vitterligt som et forsøg på at stille spørgsmål ved etablerede forestillinger om virkeligheden, men landede snart ud i budskabet om, at der ikke findes nogle sandheder. Postmodernismen forstår sig selv som en torpedo mod Oplysningens basis, forestillingen at der findes en virkelighed uafhængigt af os. Naturvidenskaben bliver meningsløs uden hypotesen om, at der findes en virkelighed, som vi gennem ihærdig forskning kan nærme os, men aldrig få det endelige greb/begreb om.

Men findes der ingen virkelighed, ingen "målestok", bliver alle forklaringer lige gyldige eller ugyldige. Det går ikke længere at fremsige udsagn om fænomener. Svulstig retorik erstatter argumentation. Jeg mødte for nylig en kulturchef, som hævdede, at bogstaverne i det periodiske system, kortet over grundstofferne, var lige så "virkelige" uanset hvordan man mixede dem med hinanden.

Trængte humanister og samfundsvidenskabsfolk mente at de havde et effektivt våben mod fornuftstroen. Nu skulle den fremgangsrige naturvidenskab hænges ud som bluff. Alle som troede, at de havde noget at vinde, herunder mange venstreorienterede politikere og ikke så genforskere, lokkedes af den nye anti-videnskab. Alle forsøg på biologiske forklaringer kunne med et kunstgreb affærdes som "biologisme". For nu handlede det ikke længere om filosofi, men om magt, stillinger og forfremmelser.

Sådan kom en gammel sumpen vildfarelse

til at gå hånd i hånd med akademisk postmodernisme. Hvem som helst blev sin egen videnskabskritiker. For givetvis kunne der ikke findes nogle, som vidste bedre end andre, når nu virkeligheden egentlig slet ikke eksisterer.

For at gendanne en anstændig tankeorden, selvkritisk men ikke nihilistisk, og med sund respekt for fakta er det derfor nødvendigt, at fagfolk aktivt imødegår al sværmerisk snak om det overnaturlige, gerne med videnskabeligt belæg, fx at fysik og mystik ikke kan smelte sammen i stor "fortælling" eller verdensforklaring. Det gør "Vetenskap eller villfarelse" på eksemplarisk måde.

Og så ikke mange ord om debatten om Dan Browns "Da Vinci-mysteriet". Det er utroligt, at en så åbenlys fiktiv historie kan bringe sindene i kog og få litteratur, historikere og teologer til at lande i kontroverser. Selv hvis jeg var katolik og bogen var en kritik af den katolske verdensforståelse, så har historien ingen tyngde. Dens pendlen mellem fakta og spekulation forekommer vældig konstrueret allerede i romanens indgang med manden der ligger død på Louvre med udlagte tavler rundt om sig.

Historien er ikke bare åbenlyst useriøs, den er også kedelig. Den giver ikke mig nye vinkler til at betragte virkeligheden, som netop kendetegner god skønlitteratur. Brown kunne ikke overbevise mig om, at hans historie med Louvre og tavlerne kunne være hændt. Derfor kom jeg heller ikke særligt langt ind i bogen...

Indlægget er en omredigeret column fra Dagens Nyheder, hvor Jersild har været kommentator i årtier.

FORSKERforum bringer i næste nummer en omtale af bogen "Vetenskap eller villfarelse" samt et interview med P.C. Jersild med bl.a. sammenligning mellem forfatter- og forskergeneringen.

'Amatør-forsker' løb med overskrifterne

Den 63-årige overlæge og selvlærte historiker Kirsten Lyloff kom i vælten med sin ph.d.-afhandling om dårlig behandling af tyske flygtningebørn i efterkrigstiden

Da Kirsten Lyloff i sin tid som læge arbejdede på Aalborg Sygehus, boede hun tæt ved kirkegården. Og hun kunne ikke undgå at bemærke de mange grave med små, tyske børn. Dengang undrede det hende:

"For jeg kunne ikke finde ud af nogen steder, hvorfor de var døde".

Mange år senere, i 1997, meldte hun sig til historie på Åbent Universitet på KU, fordi hun havde en brændende interesse for middelalderkirker. Men desværre havde det første modul slet ikke noget med middelalderen at gøre. Det var tvært imod Danmark fra 1930-1960.

"Og der blev jeg hængende, jeg nåede aldrig frem til middelalderen. Jeg skulle skrive en afløsningsopgave på første semester, og så ville jeg gå i dybden med de tyske flygtningebørn. For her kunne jeg bruge min medicinske viden og samtidig få en forklaring på alle de her dødsfald," siger Kirsten Lyloff.

Hendes lærer hjalp hende efterfølgende med at publicere de skræmmende oplysninger om danskernes hårdhændede behandling af de tyske flygtningebørn, der førte til 7000 dødsfald. Hun skrev også en kronik i Politiken, som medførte en hel del debat – allerede i 1999.

"Det var egentlig ikke tanken, at jeg ville tage en hel uddannelse, for jeg har jo et fuldtidsarbejde som overlæge. Men jeg blev bare fuldstændig grebet af det. Og med fuldtidsarbejde kunne jeg ikke rigtig komme nogle vegne, for jeg skulle arbejde i arkiverne, og der kunne jeg kun sidde om lørdagen og i ferierne."

Stipendium til arkiverne

Løsningen blev, at Kirsten Lyloff, der er overlæge i Blodbanken på Hillerød Sygehus, søgte det Humanistiske Forskningsråd om et ph.d.-stipendium for at trænge helt til bunds i historien. Med en bachelor i historie og en kandidatgrad som mediciner, kunne det nemlig godt lade sig gøre. Meldingen var, at projektet var interessant:

"Men det var fuldstændig umuligt for en gammel læge som mig at få et regulært stipendium. Derimod fik jeg underhånden at vide, at jeg måske havde mulighed for at få et forskningsstipendium og skrive det som en fri ph.d."

Kirsten Lyloff fik i alt 15 måneders løn fra forskningsrådet, og endelig fik hun altså tid til at fordybe sig i arkiverne. Resten af perioden har hun arbejdet aftener, weekender og ferier for at få afhandlingen færdig samtidig med, at hun har passet sit job.

Pænt modtaget som 'amatør'

Hun blev også tilknyttet KUs Institut for Historie - hvor hun blev rigtig godt modtaget:

"Det var faktisk et af de punkter, hvor jeg var lidt nervøs, men jeg blev enormt godt modtaget og de var uhyre hjælpsomme. Jeg tror endda, jeg er blevet lidt bedre behandlet end andre – måske fordi jeg havde den fordel, at jeg kom udefra og stod helt udenfor alt det fnidder, der er på en arbejdsplads. Og jeg var heller ikke en konkurrent, f.eks. til stillinger."

Og hun har faktisk brugt sin baggrund som læge: "Ja, meget. Alene det absolutte tal for, hvor mange der er døde – 7000 – har åbenbart ikke sagt historikere så meget. Men som læge kunne jeg se, at det var helt exceptionelt, at ingen endnu havde skrevet om det. Og så har jeg gennemgået samtlige dødsattester, og det havde været helt uoverkommeligt for en ikke-læge, der ikke kender betegnelserne. Men hvad resten angår, metode og at arbejde med arkiver, dér er jeg startet helt forfra," siger Kirsten Lyloff.

Kritikerne burde sætte sig ind i sagen ...

Hendes ph.d.-afhandling er blevet meget omtalt og rost, men der har også været kritiske røster, der vredt har tilbagevist hendes tese om mishandlingen af de tyske børn:

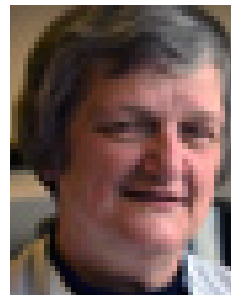
"Jeg er ikke ked af, at afhandling har fået så stor opmærksomhed, for det er et stykke Danmarkshistorie, der skal diskuteres. Man er nødt til at tage stilling til det, i stedet for bare at glemme det. Men det er selvfølgelig frustrerende med de kritikere, der hverken har læst eller hørt noget om sagen, men bare per definition synes, det jeg siger, er forkert. Det er noget helt andet med historikernes kritik, for man kan jo betragte historien på mange måder."

Hun overvejer da at blive fuldtidshistoriker: "Jeg søger forskningsmidler, og hvis jeg får dem igen, så er jeg så gammel, at så kommer jeg ikke tilbage til mit arbejde mere. Jeg har snart været overlæge i 20 år, og mit speciale har jeg siddet i siden 1969, så jeg må nok erkende, at den store entusiasme ligger på det historiske – så jeg har ikke droppet tanken om at blive historiker her de sidste år af mit arbejdsliv. Men jeg ved godt, at mine chancer ikke er så store, fordi jeg har den forkerede alder."

Flader du nu ud efter anstrengelserne med afhandlingen?

"Der tager du fejl, jeg er gået i gang med at skrive cand.mag.-speciale om konfiskation af japansk og tysk ejendom efter krigen".

nbc

(Foto: PolFoto)

Seks skarpe til Kirsten Lyloff:

1. Kan du blive stresset?

"Nej! Jeg bliver aldrig stresset. For jeg betragter ikke forskningen som et arbejde, men som min fritid. Jeg kan simpelthen ikke slippe det."

2. Har du andre fritidsaktiviteter?

"Nej, det har jeg faktisk ikke. Jeg har to børnebørn, som jeg beskæftiger mig så meget med som muligt – de synes jo ikke, jeg beskæftiger mig nok med dem, men alligevel. Og jeg har et stort sommerhus oppe ved Roskilde fjord, hvor jeg en gang i mellem går en tur ved stranden. Men jeg beskæftiger mig ikke med andre ting som sådan."

3. Arbejder du i weekenden?

"Ja, det gør jeg. Ikke alene sidder jeg derhjemme, men også her ved mit skrivebord på sygehuset fordi jeg har alle mine papirer her. Så jeg er herinde alle weekender."

4. Har du overspringshandling?

"Nej, ikke i forbindelse med forskningen. Selv om det ser håbløst ud fra starten, så går jeg altid i gang, og jeg fulden der det normalt også."

5. Hvad ligger der på dit natbord?

"Mit natbord? Intet. Jeg ser fjernsynet eller læser, og så går jeg i seng og sover. Jeg læser mest faglitteratur, der er relateret til tiden omkring krigen, tysk, fransk, al litteratur. Jeg er ikke historiker, men prøver jo på at blive det! Jeg læser også skønlitteratur, hvis det handler om tiden."

6. Hvornår har du sidst været konflikt-sky?

"Det har jeg aldrig været! Det må nok siges at være et af mine ømme punkter. Så længe jeg kan huske tilbage - også i min lægegering - har jeg altid været ret ligeglad med, hvad andre mennesker syntes og mener. Det er i hvert fald ikke noget, der holder mig tilbage..."

Afsender:
Postbox 7777
7000 Fredericia

Bijob-reglement på KU

Bijob og fritidsinteresser skal godkendes af institutlederen. Men har ledelsen ret til at kræve indsigt i, hvad de ansatte laver "uden for de timer, vedkommende får løn for"?

KUs videnskabelige personale kan ikke få overtidsbetaling, fordi de er "uden fast afgrænset tjenestetid". Og ergo - da de er uden fast afgrænset tjenestetid - har KUs ledelse også ret til at vide, hvad de laver i alle døgnets timer!

Sådan synes logikken at være i KU-ledelsens forslag til regler vedrørende det videnskabelige personales bijobs.

Bijob-reglementet er imidlertid mødt med medarbejderprotester i Hovedsamarbejdsudvalget, fordi det vil kontrollere medarbejdernes fritid langt ud over, hvad ansættelsesbrevet indebærer: Universitetet har ikke ret til at få at vide, hvad medarbejderne laver i deres fritid, "altså udenfor de timer vedkommende får løn for", som fællestillidsmanden formulerede det, da han skar sin protest ud i pap for ledelsen (se HSU-referat fra møde 2. marts).

Indberetningspligt

Efter det forslag som ledelsen har sendt ud, så gælder det for alle medarbejdere, at de ikke må have bijobs, drive private firmaer eller lignende, såfremt det kan medføre, at medarbejderen ikke "fuldt ud kan varetage alle sine forpligtelser ved universitetet". Man må heller ikke have bijobs eller fritidsinteresser, hvis det kan **krænke eller skade** universitetets omdømme eller væsentlige økonomiske interesser. Og man må heller ikke have bijobs, hvor der er risiko for, at man kan blive **inhabil** i udøvelsen af sin lærer- eller forskergerning på universitetet.

Ledelsen vil pålægge indberetningspligt for professorer, lektorer og adjunkter m.fl. - men ikke for ansatte i rene forskerstillinger. De skal f.eks. indberette ansættelse i private firmaer, om de har eget småfirma, medlemskab af bestyrelser i private fonde eller længerevarende hverv som rådgiver eller konsulent for private eller offentlige virksomheder.

Administrativt ansatte har derimod ikke indberetningspligt, for de har afgrænset arbejdstid på 37 timer, hedder det.

Upopulær fodboldommer

I praksis kan medarbejderrepræsentanterne forestille sig forskellige absurde indberetningspligter, som burde være arbejdsgiverne uvedkommende. Det er nemlig *ikke alene lønnede jobs*, som har relation til ens arbejde som forsker/lærer, der skal indberettes: En, der holder foredrag om sin frimærkesamling på det lokale bibliotek. En anden, der eksperimenterer med bestøvning i sit drivhus om foråret. En tredje, der er fodboldommer osv.

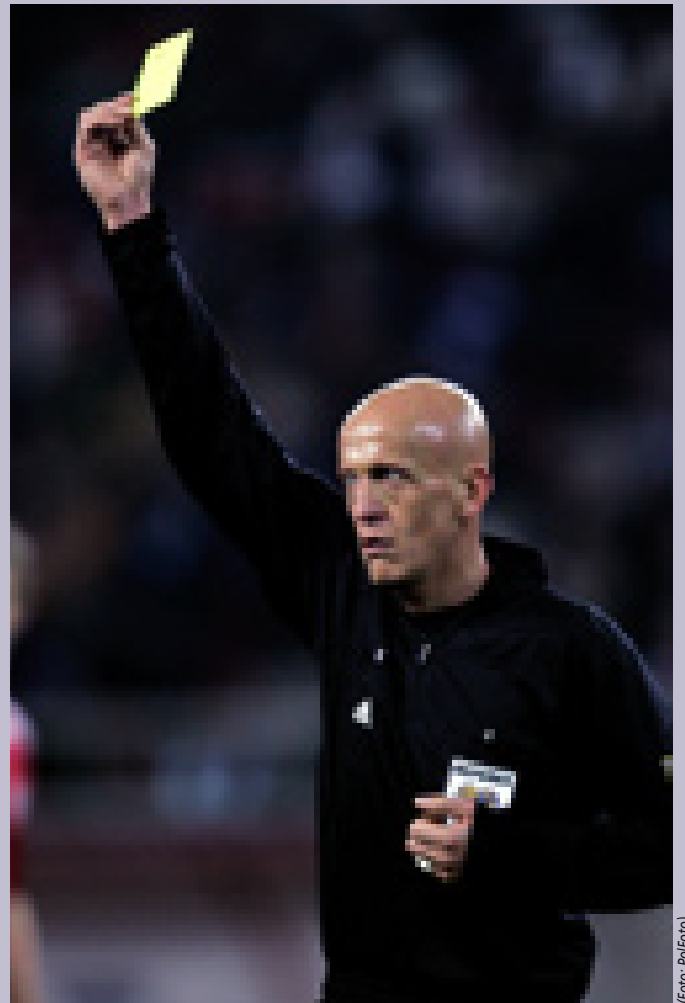
Et særligt problem er deltagelse i politisk arbejde eller borgerligt ombud, hvor Rektor Linda Nielsen har understreget, at borgerligt ombud skal indberettes, men ikke godkendes lokalt: "Den lokale ledelse har et naturligt behov for at vide, at en medarbejder er f.eks. kommunalpolitiker og derfor skal deltage i diverse møder".

Medarbejderprotesterne retter sig bl.a. mod de helt uklare kriterier for diskvalificering af en medarbejders fritidsbeskæftigelse. Ord som "krænker" eller "skader omdømme" er subjektive vurderinger, og "væsentlige økonomiske interesser" er helt ubestemt, lød en indsigelse.

I korridorerne lyder spørgsmålene: *Vil det skade KUs omdømme, hvis en juraprofessor faktisk også blev kendt som en dårlig fodboldommer? Vil det krænke KUs omdømme, hvis en lektor optrådte i "Jeopardy" og viste sig ude af stand til at svare på de simpleste pop-spørgsmål?*

Den nærmeste leder godkender

Indberetningen skal ske så vidt muligt før påbegyndelsen, og det skal ske til den nærmeste foresatte. Såfremt institutlederen skønner, at aktiviteten ikke er forenelig med kravene, kan det kræves at medarbejderen holder op med bijobbet. Hvis en medarbejder tænker på at gå ind i

Her er en rigtig dårlig fodboldommer, for han udviste for nylig den danske landstræner Morten Olsen for brok. Hvis dommeren nu var juraprofessor på KU, ville han så skade KU's 'omdømme' ...

sådanne bijobs, og er i tvivl om det kan komme i modstrid med bijob-reglementet, skal man spørge nærmeste leder om lov.

Medarbejderne har også protesteret mod, at det er den nærmeste leder - typisk institutlederen - som skal skønne, om de har lov til at lave visse fritidsaktiviteter og bijobs. Godkendelse er nemlig helt op til dennes subjektive skøn og personlige sympatier - og der er ikke i systemet indbygget ankenuligheder. Rektor vil ikke have en sværm af sager ind over sit bord. Og hvem skal medarbejderen kunne anke til, hvis den lokale leder blander sig i noget, som medarbejderen mener er en privatsag?

Rektor Linda Nielsen har forsvaret bijob-reglementet med, at reglerne skal tydeliggøre "gældende retstilstand", og at universitetet hermed foregriber, at universitetet er rustet, før der kommer en konkret sag. Og en af dekanerne supplerede, at en konkret situation kunne være, hvor en medarbejder offentligt skaber uklarhed om vedkommende udtaler sig professionelt eller som privatperson.

Bijob-reglementet er nu under omredigering i en lille skrivegruppe, der dog ikke har fået mandat til at ændre væsentligt på ledelsens udspil.

(Foto: PolFoto)